

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!

Karkerên hemû welatan yekbin!

Demokrasi için tek yol devrim!

Yıl:11, Sayı:271, 19 Kasım 1984

Son zamanlarda partimizin Avrupa örgütünün küçük bir azınlığı, partiye karşı bir çıkar güttüğü için, parti yıkıcılığına varan olayların gelişimini belgeleyen ilgili toplantı tutanaklarını yayınlamaya başlıyoruz.

Tutanakların bir bölümünü Çek-Al olarak yayınlıyoruz. Budan sonraki bölümü Yalçın Çağlar yoldaşımızın bu sayıdaki yazısıyla birlikte, tutanakların tümünü içeren ve yakında çıkacak olan kitabımızda bulacaksınız.

Tutanakların yayınlanmasına ilişkin iki noktayı vurgulamak gerekir. Birincisi, tutanaklar genel olarak faşizmin çözülüşüne ilişkin yararlı tartışmalar içermektedir. İkincisi, yoldaşlarımızın, partide bir sorun çıktığı zaman Lenin'in dediği gibi belgeler temelinde sorunu anlama ve değerlendirme, buna göre tutum alma alışkanlığını geliştirmeleri açısından da tutanaklar öğretici bir yan taşımaktadır.

Tutanaklar ve gerçekler

Üst Büro toplantısı 10.9.1984

Levent Y: Konuşmanın yazılı olması hiçbir şeyi etkilemedi. Geçen seneki toplantıdan daha iyi oldu. Herkesin genel olarak anladığı kanısındayım.

Vural Y: Toplantının hazırlanışı ve gidişi kurumsallaşmış bir parti olduğumuz gösteriyordu.

Konuşma, kritik bir dönemde kritik bir konuyu içeriyordu. Tartışmak istediğim bazı konular var. Dün akşam bir kısmını Veli yoldaşla görüşmüştük.

— Faşizmin çözülmesini 1982 Anayasası ile başlatmayalım, eski görüşümüzün sürmesinden yanayım.

— 1982 Anayasası'nın durumuna (faşistliğine ya da olmadığına) değinmeye-elim. Çünkü bu, geçmişte kalan bir tartışmayı alevlendirir. Bu yönetim faşist miydi, değil miydi sorusunu getirir.

— Faşist bir programla tepeden gelen cunta, tabanını sağlayamadı. Tek partiyi tutturamayıp, siyasi partiler çıkarınca çözülme süreci başladı. Böyle koyalım.

Veli Y: Daha önceden ÜB'de faşizmin çözülüşünü görüşmüş, tartışmıştık. Levent yoldaş bu konuda bir rapor hazırlama görevi almıştı. Bunlara sen katılmadın. Sende bunun taşıdığı bir eksiklik olabilir. Süreçlerden konuştuğumuz için tarih koymak gerçekten zor. Ama bu anayasanın faşist olmadığını söylememiz *mutlaka* gerekir. Yoksa sorular daha çok gelir. Faşist anayasa uygulanırken faşist devlet nasıl kalktı gibi. Anayasaya dayanarak Siyasi Partiler Kanunu çıkmıştır. O yüzden çözülme süreci anayasayla başlıyor. Dikkat edilirse süreci diyorum, çözülme ya da ortadan kalkma demiyorum.

Levent Y: Anayasayla çözülme başlatılabildi. Ama başladı. O yüzden biz o gün ona bakıp çözülme başladı diyemedik. Bir takım takvimlerin uygulanmaya başlaması süreci gösterdi.

Vural Y: Faşist bir programla geldi, bir darbeye geldi, kurumsallaşmaya çalıştı, ama kurumsallaşamadı. Çözülme sürecinin kalıbını koymayalım. Çözülme, gerçek yaşamda SODEP'in ve DY'un muhalefeti toparlamasıyla gözüktü. Anayasayla, gerçek yaşamda gözükmedi. Bu anayasa ile faşizm de uygulanabilir.

Veli Y: İki şey konuşuyoruz.

1. Çözülme ne zaman başladı?
2. Anayasa faşist midir?
Neyse, fakat asıl konuşulması gerekeni konuşmuyoruz. Bugün devlet faşist mi değil mi? Başta da söylediğim gibi, çözülmenin zamanını, süreç olduğu için tarih olarak koymak zor. Ama öncesi ve sonrasıyla süreç bir noktadan başlamıştır. O da anayasadır.

Anayasanın maddeleri arasındaki olağanüstü dönemlere ait maddeler ise her anayasada vardır. Bu mantıkla bakarsak, her anayasaya faşist dememiz gerekir.

Ragıp Y: Çözülmenin, anayasanın

kabülüyle başladığı çok doğrudur. Bu anayasa, Demirel'in istediği anayasaydı, o zaman Demirel'e de faşist dememiz gerekir. Bugün otoriter eğilimli bir rejim vardır. Bu anayasa monolitik, totaliter bir devleti öngörmüyor.

Fatma Y: Faşizmin kurumsallaşmasını da doğru anlamamız gerekir. Örneğin Poulantzas'da faşizmin devlet biçimi olduğu anlayışı, devlet özü anlayışıyla karıştırılıyor.

Örneğin 24 Ocak Kararları özü itibarıyla Freidman'cıdır. Ama faşizm onu iyi kullandı.

Anayasa da öyle. Anayasanın kısıtlamalar getiren maddeleri var. Bu, emperyalizm çağındaki anayasaların zayıf halkada yansımalarıdır. Filipin demokrasisi gibi.

Anayasa faşist değildir, ama bu anayasa "altında" faşizm uygulanabilir, ama o zaman "anayasa altında"sı sahte olur.

Yusuf Y: Anayasanın çıkışıyla birlikte gelişen süreçler, onların ilk baştaki niyetlerini uygulamaya izin vermedi. Bu anayasada niyetlerini gösteren maddeler var. Bunlar anayasayı faşist yapmıyor. Ama o gün gerçek hayatın nasıl ilerleyeceği belli değildi. Bu nedenle anayasa çıktığı anda faşist dememiz önemli bir yanlış olmadı. Ama şimdi çözülme anayasa ile başlatılmak büyük yanlış olur.

Veli Y: Her anayasa, yürütmeye karşı toplumu ve de burjuvazi dahil, savunmak üzere bir belgedir. Tüm cuntalar anayasaları geldiği günden yırtmıyor. Kendine göre eski anayasanın sınırları içinde haklılığını gösteriyor. Böyle düşünürsek, o anayasalara da faşist demek gerekir. Fakat *gerçekte* faşizm o anayasayla uygulanıyor olmaz.

Fatma Y: Bu çağda yapılan anayasalar karşı-devrimin "meşruluğunu" bir şerh olarak içinde taşıyor.

Vural Y: Bu programla geldi. Bir kısmını yaptı, bir kısmını yapamadı. İşte yapamadığı için de çözüldü.

Veli Y: Çözülme anayasa ile bağlanmıyor. Sürecin başını anayasa ile bağlıyoruz.

Vural Y: Yalnız başına o kağıt parçası belirlemez.

Veli Y: Biz de ona bakarak demiyoruz zaten. Metni ayrıca kendi içinde değerlendiriyoruz. Anayasa metni ile toplumdaki durumu ölçmeye gitmiyoruz.

Vural Y: Toplumdaki güç ilişkilerine bakmadan bir anayasanın niteliğini belirleyemeyiz.

Veli Y: Vural yoldaş, rejim faşist mi değil mi sorusuyla anayasa denen belgenin değerlendirmesini birbirine karıştırıyor. Bir anayasanın niteliğini, toplumdaki güç ilişkilerine bakmadan belirleyemeyiz demek, üniversite hazırlık sınıfı yanlışı olur.

Levent Y: Faşizm, bir devlet biçimi ise bir yapısı olması lazım değil mi?

Vural Y: Anayasanın niteliğini şimdi tartışmanın acilliği yok. 12 Eylül faşist miydi tartışmasını canlandırır.

Fatma Y: Yoldaşım, "faşist" anayasa varken ve işliyoruz faşist devlet nasıl ortadan kalkabilir?

Vural Y: Şimdi bizim yapacağımız şey, çözülme üzerine yoğunlaşmak olmalıdır. Faşist bir programla geldi ama uygulamadı demek yeterlidir. Tekrar belirteyim, endişem, 12 Eylül faşist miydi tartışmasını, bizim açımızdan iyi olabilecek bir tartışmayı doğurur.

Fatma Y: Yanlış yaptığımızı niye yığınlardan saklayalım? Anayasa faşist değildir. Bunun üzerine örtersek biz nasıl hesap vereceğiz?

Veli Y: Bugün anayasa işliyor. Onun öngördüğü devlet modeli işliyor. Bu modelin faşist olup olmadığına karar veriyoruz. Bu kadar basit. Anayasanın sadece kabulü birşey anlatmıyor. Biz, anayasanın kabulü ile o anda çözülme başladı diyemedik. Çünkü biz kağıda bakıp bu karara varmıyoruz.

Mayıs 1983'de başlayan hareketlenmeyi, bugün baktığımızda görüyoruz ki anayasanın kabulü doğurmuştur. Mayıs 1983 ayı, anayasada yazılı olan şeylerin uygulanacağını göstermiştir. O yüzden biz de kağıda baktıktan sonra, asıl topluma bakıyoruz. Anayasanın maddeleri bir takım işleyişlere izin verirdi, (parti kurma özgürlüğü gibi) ama kurulum kurulmaz, erkteki onu kırar geçirdi. Uygulanıyor gibi gözükürdü ama aslında uygulanmıyor olurdu. Bizde böyle olmadığı görüldü.

Yani, faşist olmayan *ama uygulanmayan* bir "anayasa" altında faşizm olabilir. Ama buna kelimenin gerçek anlamıyla "anayasalı faşizm" denilmez.

Faşizm totaliterliğin bir türüdür. Bu totaliterliğin, faşizm denince sınıf özü belirtilmiş olur.

KARAR: Vural yoldaş bu tartışmanın kafasındaki soruları açmadığını, konuyu daha fazla araştırıp öğrendikten sonra tartışmaya devam edebileceğini söyledi. ÜB, bundan sonra tartışmaya devam etme kararını aldı.

KARAR: Kitap basılıp, örgütlere dağıtılana, özümsezene kadar parti normlarının uygulanmasına dikkat edilecek.

KARAR: Bu konuyla ilişkin olarak her tarafta kitleye açık toplantılar çağrılacak.

4. Bu gündem maddesi haftaya görüşülecek.

5. ÜB çalışma raporu okundu, EK'ya sunulmak üzere onaylandı.

KARAR: EK gündem maddesi olan, "Yaşasın TKP-İşçinin Sesi" sloganı defalarca uyarıda bulunulmasına rağmen, 12 Eylül Almanya mitinginde çok sık atılması eleştirildi. Bu belginin özel çıkarıcılığı yansıttığı vurgulandı. Bu yüzden bu belginin hiçbir yerde kullanil-

mamasını karar altına alarak EK'nın onayına sunulması önerildi. Öneri oybirliğiyle karar altına alındı.

KARAR: Günün ana belgisinin "Demokrasi için devrim" olduğu belirtildi.

(EK gündemi eklemeye onaylandı.)

Genişletilmiş EK toplantısı 11.9.1984

Gündem okundu ve onaylandı.

Veli Y: Önce bir noktayı belirtmek istiyorum. Bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu ortamı anlayıp, göstermeye çalışırken, çalışmanın mantığı adım adım anayasa meselesini getirdi. Ben konunun oraya getirdiğinin altını çizmek istiyorum oradan başlamış değilim. Bunun mantıklı bir anlamı var. Bu tartışma içinde kaçınılmaz olarak oraya gidileceği görülür. Şöyle bir durum vardı:

1. Bugün Türkiye'deki rejime faşist demenin imkanı yoktur.

2. Ama cuntanın getirdiği anayasa işlemektedir. Anayasa işlemeyerek başka bir yapı kurulmuş değildir. Faşizm olmadığına anlaştığımız bu hayat, bu anayasanın altında gelmektedir.

3. Biz bu anayasaya daha önce faşist dedik.

Bu üç noktayı doğru birleştirebilmek anayasa meselesini de tartışmayı gerektiriyordu. Fakat faşizmin çözülmesini ve ortadan kalkmasını, totaliter devletin bugün tanımladığımız gibi otoriter eğilimli devlete dönüşmesini yaratan anayasanın maddeleri değildir.

Şuna kesin olarak inanıyorum. Örgüt bir dönemecin önüne gelmiştir. Böyle dönemecilerle, şu kısa hayatında örgüt çok karşılaştı. Bir anlamda herşeyi ilk söyleme şansızlığını uzun süredir götürüyor. Bunun sıkıntısı da vardır. Kadrolarımız basıncı rahatlıkla kaldıracak kadar yetişmiş değildir. Psikolojiyi dikkate alırsak, kimsenin konuşmadığı ortamda devrimci durum vardır demek de ilktir ama bu kadar basınç getirmez. Oysa, şimdi herkes faşist derken, faşist değildir demek başka türlü sıkıntı getirecek demektir.

Bugün örgüt olarak bu dönemecin anlamını kavırsak, gerçekten çok yararlı çıkacağız.

Haydar Y: Aslında bu konuyla ilk defa karşılaşıyoruz, yani kendim için söyleyeyim. Onun için getirelim mi, getirmeyelim mi bu konuda şüpheliyim. Önümüzde yazılı bir metin olmuş olsaydı daha detaylı konuşmak daha iyi olurdu.

Veli Y: Bu konuyla ilk defa karşılaştık gerekçesini tam anlamıyla doğru bulmuyorum. Bu konu çözülme başladı dediğimizden beri her örgüt yöneticisinin kafasındaki temel mesele olmak zorundadır. Biz faşizm çözülmeye başladı,

dedik. Niçin çözülüyor dedik, nereye gidecek, ne olacak? Bunlar, çözülmeye başladı dediğimizden beri özellikle yöneticiler için temel meseledir. Hele ki, menşeviklerin, faşizm çözülmüyor ama burjuvazinin işine gelmezse kaldırılabılır diye ilk defa bir kapı açmaları da gösteriyor ki, hayat o tarafa hızlı ilerliyor. Herkesi mecbur edecektir. "Bu ne biçim faşizm kardeşim?" diye herkes sormaya başlayacak. Burada organ toplanmış durumda. Tabii ki her türlü detayını yakalayabilmenin olanağı yok. Her detay noktada da anlaşmak gerekmiyor, ama söylediklerimizin bir temel, bir ana yeri var. Bugün Türkiye'de devlet faşist mi, değil mi?

Yusuf Y: Şöyle bir soru atabiliriz: Bugün Türkiye'deki rejim faşist midir? Bugünkü toplumsal güçlerin karşılıklı yer alımı, uygulanan rejimin mahiyeti bize ne anlatıyor? Çünkü ana soru o, diğerleri onun etrafında detay sorular olacak.

Haydar Y: Burjuvazi anayasası ile ülkeyi yönetebilir. Faşist cunta anayasasız ülkeyi yönetti. Ama aynı şekilde faşizm anayasa ile ülkeyi yönetebilir. İkişer birbirine çelişen olgular değildir. Faşizmin ortadan kalkışını veya çözümlüğünü anayasanın onaylanması ile başlatmak bana pek doğru gelmiyor. Çünkü, anayasa onaylandı ama faşist cuntanın kadroları ülkeyi iki yıl boyunca yönetmeye devam ettiler. Bu birinci nokta. İkinci nokta: Nasıl burjuvazinin yönetim biçimleri çöksa yani faşizm ile burjuva demokrasisi arasında çeşitlilik varsa ve aynı şekilde burjuva demokrasilerinin uygulandığı ülkeler çeşitliliğe uğruyorsa, faşizm de uygulanırken dört dörtlük Alman faşizmi, İtalyan faşizmi gibi, bu çerçevede olursa olur, olmazsa faşizm yoktur şekli de bana doğru gelmiyor. Çünkü, aynı şekilde faşizm de ülkenin yapısına göre çeşitlilik taşıyabilir.

Neden faşist cunta bir anayasaya gerek duydı, neden seçimlere gerek duydı? Birincisi, bizim altını çizerek söylediklerimiz, faşist cunta hiçbir zaman toplumda bir güç olma özelliğini sağlamadı. Yani toplumda bir güç kazanamadı. Dolayısıyla bu yapmak istediklerini toplumla, bir destekle yapmakla karşı karşıya getirdi. Sadece baskı yöntemiyle ülkenin yönetilmesi mümkün olmayabilir, (uzun bir süre). Bu anlamda, faşist cuntanın onayladığı ve hatta üç partinin vetolarıyla gelen seçimlerle karşı karşıya geldik ve bu seçimlerle hedeflediği, tankların gölgesinde böyle bir demokrasi oyunu yapmak istemeye çalışmasıydı. Bunu yaparken de, toplumda bu üç partinin gerçekten bir güç olmasını sağlamaya çalıştı. Toplumsal bir güç olma özelliğine de kavuştu. İkincisi, faşist cunta legalize etmeye çalıştı. Yani bir dönem sivil faşist güçleri yeniden bir güç yapma çalışması içine girdi. Buna MHP'lilerin açıkça serbest bırakılmasını ve onların da yeni bir parti içinde yeniden odaklaşıp, yeniden örgütlenmesini gösterebiliriz. ANAP içinde bir güç olmasını. Bilmiyorum bunlar bana oldukça çelişkili şeyler gibi geliyor. Nasıl biz, birden bunu anayasanın onaylanması ile birlikte başlatabiliriz.

Elbette, seçimlerle birlikte şeyi de beraber getiriyor. Bu bir oyundur, fakat oyun kendisi içinde kendi karşısını da taşıyor. Dolayısıyla ne oldu? İster istemez burjuvazi içindeki çatlakların daha derinleşmesine, aralarındaki çelişkilerin daha genişlemesine neden oldu. Yani birşeyi yapmaya çalışırken çözülmeyi de beraber getirdi. Çözümle aklıma yatıyor. Ama çözülmeyi ve faşizmin ortadan kalkışını anayasanın onaylanması ile beraber getiremeyiz. Çünkü cunta olduğu gibi duruyor. Anayasasız yönetebildiği gibi anayasa ile yönetebilir.

Bu anayasa ile faşizm de uygulanabilir. Bu anayasa ile burjuva demokrasisi de yönetilebilir. Bu anayasa burjuva demokrasisini de, totaliter rejimi de dışlamıyor. Yani anayasa ile başlatmak bana pek doğru gelmiyor. İkincisi, faşist cuntanın ülke içindeki fonksiyonları

tamamen sona erdi diyemeyiz. Doğru, ekonomide Özal oldukça söz sahibidir. Ama çeşitli alanlarda, sizin de dediğiniz gibi dış politika ve diğer alanlarda cuntanın onayını almadan pek birşey yapamıyor. Bu da cunta ile bugünkü hükümetin kendi aralarında bir işbirliğinin varlığını gösteriyor. Cuntaya faşist değil dediğimizde bugünkü faşist cuntanın generallerin ve onun etrafındaki konseyin rolünün kalmadığı anlamına geliyor. İşbirliğinin sona erdiği anlamına geliyor. Bence onun hâlâ işlerliği var. Yani bana faşizmin çözümlüğünün devamı gibi geliyor. Ortadan kalktığı değil, hâlâ devam ediyor gibi geliyor bana.

Ragıp Y: Yusuf yoldaşın getirdiği sorudan başlamak en iyisidir. Çünkü günün sorusu o: Yanıt var mıdır, yok mudur? Şurası muhakkak, dünyada faşist devletin örgütlenişinin farklı biçimleri olabilir. Örneğin, kır at var. Arap atı var. İngiliz atı var. Fakat hepsine at diyoruz. En başta bazı özellikler var ki, biz bu hayvana at diyoruz. Ondan sonra her atın aynı olmadığını söyleyebiliriz. Bence faşizm konusunda da böyle.

Hakikaten faşizm var mıdır yok mudur konusuna bakarken faşizmi faşizm yapan özelliklerinden kalkmak gerek. Muhakkak ki, faşizmin en belirgin özelliklerinden biri, (bizim kendi tanımımızda da var), işlevinden ortaya çıkıyor. Biz faşizmi emperyalizmin karşı devrimi olarak koyduk. Burjuvazi için karşı devrimin hangi durumlarda gerekli olduğunu da faşizm tartışmaları sırasında çok etraflıca işlemiştik. Evet, burjuvazinin erki çatladığı zaman ve çatlaklardan yükselen durumu kötüleştiği için, harekete geçmiş yığınların yükselen durumu başladığı zaman. Onun için öne çıkan finans kapital kesiminin birbirine yapışık kardeş gibi bağlı olduğu bir durum var. Bunlardan bir tanesi ve temel işlevi, halkın yükselen mücadelesini bastırmak ise, bunu yapabilmek için egemen sınıf arasındaki çatlakları da ortadan kaldırması lazımdır. Bunu olağan burjuvazinin devlet örgütlenmesi içinde yapamayacağı çok açıktır. Çünkü, zaten o çatlaklar o çerçevede ortaya çıkıyor. Çeşitli burjuva kesimlerinin o çerçeve içinde ilişkileri böyle bir tek merkezli ve tek bir saldırı başını yaratmıyor. Onun için ikili bir işlevi var. Yığınlara karşı şiddet uygularken, burjuvazinin kendi içine de, egemen sınıfa da dönüp, onları da zorla birarada tutması gerekiyor. Yani faşizm sadece yığınlara karşı zor değil, yükselen devrimci harekete karşı, zor değil, bizzat bunu yapabilmek için burjuvaziye karşı da bir şiddet uygulamasıdır. Yalnız burada önemli olan birşey var. Burjuvaziye karşı şiddet uygulaması demek, burjuvazinin kendi içindeki çelişkili durumuna rağmen yönetici sınıf olarak bir arada hareket edebilmesini sağlayan bir yapıyı da ortadan kaldırması demek oluyor. Bunun için hayatta bir belirgin özelliği var. Bu da monolitikliktir.

Eğer burjuva kesimler, kendi çıkarları için siyaset arenasına girecekler ise, nispeten bağımsız davranacaklar ise burda derhal monolitiklik ortadan kalkacaktır, burjuvazinin değişik çıkarları için açıkça burjuva demokrasisinin sınırlı veya geniş yapacağı bir mücadele ortaya çıkacaktır. Değişik burjuva kesimleri bu mücadelede üstte gelebilmek için mutlaka yığınları da arkasına geçirecektir. Onun için, faşizmin monolitiklikle birlikte vazgeçemeyeceği şey bu yığın hareketliliğinin yığınların istemlerinin şu veya bu burjuva kesiminden ziyade merkezi otoriteyi temsil eden tek finans kapital gurubunun altında döşenmesinin bir ögesi daha vardır: Bu da korporatif devlet örgütlenmesidir. Faşizm monolitik, korporatiftir.

Bugün Türkiye'ye baktığımız zaman, bilmiyorum söylemek mümkün müdür? Bu nasıl bir faşist bir devlettir ki, değişik burjuva kesimler açıkça çıkar çatışması sürdürebiliyor. Böyle olunca, Konsey'in bir önceki dönemde tek ve mutlak varlığı

ile, bugün kuvvet merkezlerinden bir tanesi, bir taraf olması ve gittikçe de yeri küçülen, daralan bir taraf olması arasında bir fark vardır. Faşizm var mıdır yok mudur tartışmasında bakacağımız ilk nokta bence, faşizmi faşizm yapan örgütlenmeler ve işlevler orada duruyor mu durmuyor mudur? İşlevi de ortadan kalkmıştır. İşlevin gerektirdiği örgütlenme ve üst yapı oluşumu da ortadan kalkmıştır. Bu çok açıktır.

Fatma Y: Aslında ben bu EK toplantısında bir eleştiri beklerdim. Şöyle bir eleştiri: "Yoldaşlar gazetedeki bir süreç gidiyor. Faşizm çözüldü, daha hızlı çözüldü, hızla çözülmekte... Yani ne zaman bitireceksiniz bu işi." Yoldaşlara eleştiri falan yöneltmiyorum ama hayatın zorladığı yön, gazete kadrosunu, örgütümüz henüz bu dönüşü yapamadığından açmaza sokar bir biçimde önümüzde duruyordu, uzun bir süredir. Ama hayat bu, ilerliyor, durmuyor, değişiyor. Hayatın gidişi gazetenin bir sürü şeyinde sezilebiliyor. Ve gerçekten biz bunu gazete çalışanları olarak bir açmaz olarak hissettik. Gazeteyi gerçeğe uydurmak daha rahat birşey tabii.

Anayasaya gelirken. Yoldaş bir sürü doğru söyledi aslında, cümle cümle ele alırsak, bir sürüsüne katılmamak elde değil. Bence yoldaşla bir tek noktada anlaşmak lazım. O fikirleri, o sözleri nasıl bir çerçeveye oturtacağız? O şu: biz anayasa ile başlatıyoruz ama anayasanın metni, kağıdı yüzünden bu süreci başlatmıyoruz. Bu anayasanın kağıdına baktık mı, bir kere klasik faşist devlet örgütlenmesinin özelliklerini taşıyor. Ama bu bir kağıt parçasıdır, toplumdan kopuk olarak başlı başına bir anlam taşımaz. Onun için bir kere anayasanın kağıdına bakarak toplu ve rejim hakkında hiçbir şey karar veremeyiz. Şimdi bu anayasa faşist monolitik bir yapının örgütlenişini kağıda dökmüştü. Ama neler olabilirdi? Bu adamlar anayasayı çıkarırlardı, olağanüstü hal yetkileri ile bal gibi de faşizmi uygulayabilirlerdi. Bu fiilen anayasayı rafa kaldırmak olurdu.

Anayasanın, faşizmin özüne ters olan, faşizmin işleyişine ters olan işleyişleri var. Bu işleyişleri göstermelik olarak da kullanabilirlerdi. Kişisel kanım, bunun Türkiye gibi ülkelerde geçici olarak yapılabileceğidir. Toplum da tiyatro sahnesi değil. Toplumun da belli dinamikleri var. Ama, bunu da teorik olarak varsayalım. İkinci alternatif de buydu.

Ya da, bir alternatif de anayasanın uygulanmasıydı. Anayasanın faşizmin işleyişinde ters olan yönlerinin hayatta gerçek olarak uygulanmasıydı. İşte bu alternatifin olduğu, benim görüşüme göre Mayıs 1983'ten sonra iyice açığa çıktı. Hayatta karşıımızda bulduğumuz alternatif, anayasa oylamasından sonra bu oldu. Biz de bundan sonra, anayasanın lafından, anayasanın içinde şu yazıldığından değil, anayasanın onaylanmasından sonraki hayat, bu alternatifin ortaya çıkardığını gösterdiği için diyorum. O zaman bu süreç ne zaman başladı? Bu süreç anayasa oylaması ile başladı diyorum.

Bugün yapılması gereken şey, iki şeyi birbirine karıştırmamaktır. Yeni bir faşizm tehlikesi ile bugünün faşist ortamı. Adamlar yeni yollar arıyorlar, arayacaklar. Gerçekten MHP tehlikesi önemli bir tehlikedir. Faşizm tehlikesi gündemden kalkmıyor.

Bir de şu noktayı ekleyeyim. Faşizmin çeşitlilik taşımasında yoldaşın dediği doğru. Ancak, son gelişmelere bakarsak, epey bir süredir, işler faşizmin çeşitliliği kavramına girmiyor uyumuyor. O kadar çok olay oluyor ki, hafızamız alıştırıyor olayları bize, onun için çarpıcı bir biçimde insan düşünemeyebiliyor. Ama bakın. Ufak bazı olaylar: Açlık grevi oluyor, bu resmi ağızlarca söyleniyor. Niye söylüyorlar? İyi niyetlerinden mi, yoksa değişen birşeyler mi var? Daha bunlara yüzlerce örnek verilebilir. 1239 aydın o dilekçeye imza bastı. 56'sını — onu da sırf yıldırma operasyonu olarak yargılıyorlar. Ve Özal da şımarık ve

yüzsüz bir şekilde kalkıp "demokrasiyi 56'ya indirebildik" diyor. Yani, bunlar ne Özal'ın demokrathlığı, ne cuntanın faşist olmayışıyla açıklanıyor. Bunlar toplumun durumuyla açıklanıyor. Bu adamların bu duruma zorlayan birşeyler var. Güçlü bir şekilde zorluyor ki işleyişleri değiştiriyor. İşleyişler değişince de artık yeni adını koymak zorundayız. Şu ortamda güdük bir işleyiş, otoriter eğilimli bir devlet diyoruz.

Faşizme uymuyor. Bir kez bunu dememiz lazım. Bunu dediğimiz zaman uygulanmakta olan bir anayasa var, biz de bu anayasaya faşist demişiz. Eee şimdi kalkar adama sorarlar "Madem bu anayasa faşist, şimdi faşist anayasa altında faşist olmayan bir rejim mi uygulanıyor?" sorarlar. Bu noktayı temizlememiz gerekiyor. Bir süre zaman gösterecek, hareket olarak güven pekiştirecek bir köşe döndük. Ben buna inanıyorum. Çünkü bir süre sonra hayat en körlere bile bunları söyletecek.

Veli Y: Faşizm ülkeyi anayasa ile de yürütülebilir dendiğinde Türkiye'deki durumdan konuşacaksak somut somut konuşulabilir. Genel olarak konuşacaksak, o konuda benim kişisel görüşüm, faşizmin anayasası diye birşey olamaz. Faşizm bir karşı devrimdir. Anayasa ise, şu kadar veya bu kadar yürütmeyi kaçınılmaz olarak engelleyen bir belgedir. Ne kadar yürütmeden yana olursa olsun.

Çeşitli ülkelerde organik yasa adı altında birşeyler çıkmıştır. Fakat bunlar taviz belgeleri olarak çıkmıştır. Ama bu ayrı bir tartışma.

Şunu somut konuşabiliriz. 1982 Anayasası altında faşizm Türkiye'de yürütülebilir mi? Buna yürütülebilir demek için sadece kelime oyunu yapmak gerekir. Anayasadan biz yeni kastediyoruz. Anayasa devletin nasıl örgütleneceğini gösteriyor. Diyor ki, şurada bir parlamento olacak burda bir yürütme olacak orda yargı böyle olacak vb... Güdüktür, müdüktür meselesi değil, otoriter eğilimli ve gerici bir devlet diyoruz. Ama anayasa böyle bir model çıkarıyor. Bu model işte bu toplumun devleti böyle örgütlenecek diyor. Bunun yanında da diyor ki, olağanüstü hallerde savaş hallerinde bu anayasanın ve bu devlet örgütlenmesinin tümü kaldırılabilir, atılabilir. Şimdi buna dayanılarak faşizm yürütülürse bir alahın kulu da gelip derse ki "bak kardeşim işte anayasa altında yürütüyor" bu sadece demagojidir. Çünkü anayasanın gösterdiği devlet örgütlenmesi ortadan kaldırılıyor. Kimse gösteremez ki, bu anayasada yazılan devlet kurumları işlerken faşizm olur. Öyle şey yok! Hiç kimse bunu söyleyemez. Ama şu olur: O devlet kurumlarını elinin tersiyle atar. O maddeye dayanarak faşizmi getirebilir. Ama bu anayasa ve anayasanın gösterdiği devlet örgütlenmesi yaşıyor ve onun altında faşizm sürüyor anlamına gelmez.

Yoldaşın söylediklerine katılıyorum. Adamlar hiç de demokrasi getirmek istemiyorlardı. Hiç de demokrasiyi hâlâ getirmeyi istemiyorlar. Fatma'nın söylediğine de kesin katılıyorum. Çözümle nasıl kabak gibi ortaya döküldü? 14 küsur parti kurulunca. Ama yoldaşlar şunu anlamak lazım şimdi uzaktan bakıyoruz biz. Anayasa kabul edildiği an biz diyemeydik faşizmin çözümlü süreci başlamıyor. Diyemeydik çünkü bir anayasa çıkardılar ama o anayasa uygulanacak mı uygulanmayacak mı belli değil. Anayasayı çıkartır rafa koyar o kurumların hiçbirini kurmaz faşizmi uygular. O zaman anayasa çıkarmış olmayacak ki sahtekârlık belgesi olacak. Ne zaman ki Siyasi Partiler Yasası çıktı, ne zaman ki, oluk gibi insanlar akmaya başladı, partiler kuruldu, o zaman belli oldu, bu anayasa işleyecek. Şimdi biz uzaktan bakıyoruz ve tarihsel bir dönemeç koymaya çalışıyoruz ve rızanıza sığınarak seksenbin dereden su getirerek diyorum ki, süreç içinde gelişen birşeye böyle dönemeç noktaları koymak zordur. Bunun bir öncesi de vardır. Adam cebinden çıkartıp ortaya durup dururken

bir anayasa koydu. Onu da zorlayan bir süreç, yani anayasadan öncesi yok mu? Var. Ama öncesi, sonrası olduğunu da unutmuyarak, bütün bunları koyarak uzaktan bakıp bir tarih belirlemek istiyoruz. O zaman da anayasanın kabulü yüksek bir tepe olarak göze çarpıyor. Çünkü 14 tane parti kurulmasıyla 6 tane partinin olmasıyla kimsenin reddemeyeceği noktaya gelen çözülme anayasanın öngördüğü yoldan hayat işlediği için oluyor. Adamların niyetinde yoldaşla anlaşılıyor. Niyet başka mesele de bu uygulamaya başlandığı zaman işte çözülmenin ipuçları güzel çıktı ortaya. Yalnız Haydar yoldaş yanlış bir şey söyledi, "faşizmin kaldırılması" dedi. Faşizmin çözülme sürecinin başlaması anayasanın kabulü ile olmuştur diyorum, kalkması değil.

Anayasa ağırlıkla işliyor bugün. Düşünürken kağıdın başına yazmanız gereken nokta budur. Bugün bu anayasa ağırlıkla işliyor. İşlemeyen değil işleyen bir anayasadan konuşuyoruz. Demek ki bütün gelişen olaylar o dönemece bağlanıyor (ağırlıkla). Ama biz çözülme anayasa nedeniyle başlatmıyoruz ki. Çözülme toplumdaki değişen güç dengesiyle oluyor. Anayasayı getirtir de odur. Sınırsız yetkilerini sınırlamak zorunda kalıyorlar. Ne Ulusu'nun tek partisi oluyor, ne üç kukla parti oluyor. Bu anayasa işlerken SODEP iktidarı alırsa ne diyeceğiz? O zaman mı faşizm kalkacak? Bunu başlatan süreç nedir?

Faşizm de uygulandığında çeşitlilik taşıyabilir, taşımaz mı? Taşır ama yoldaşın örneğine çok katılıyorum. Kır at olur, al at olur, yeşil at olur ama atı aslandıran ayıran bırakım özellikler lazımdır. O da monolitikliktir. Parti kurabilme özgürlüğü varsa, orada faşizmden söz etmek çok güçtür. Yürütmenin sınırsız mutlakiyeti olmadı mı, faşizm olmaz. Çekiştir, çekiştirebildiğin kadar, parlamenter faşizm de dersiniz, her türlü şeyi de dersiniz, yozlaştırırız. Faşizm ne demek? Karşı devrim demek. Bunun ne sınırı, ne kitabı, ne allahu olur, Parlamenter mi olur? Gerici burjuva "demokrasilerini" faşizm diye göstermeye kapı açılıyor. Bütün sapıkların yaptıkları gibi. Nerede, İngiltere'deki demokrasi yoksa, işte faşizm! O zaman her şeyi kaldırıp atık, inkarcılığa saptık. Her zaman faşizm. Türkiye zaten faşist demek ki. Bunun bir sınırı olur, 7. Kongre'yi eleştiriyoruz ama bir genel sınır koymuş. Ve bir sürü yanlış da düzeltilmiş. Faşizm nedir? Bir karşı devrimdir. Anayasa nedir? Ne kadar gerici olursa olsun — ki bizim bu anayasa gerçekten gerici, otoriter eğilimli bir berbat anayasadır — karşılıklı olarak yetkileri sınırlayan bir devlet modeli yaratan belgedir. Geçici maddeler diyoruz. Anayasayı bir açıp okuyun. Cumhurbaşkanı istemediği bir kanunu veto ettiği zaman, meclis bu sefer 3/4 çoğunlukla geri gönderiyor. Bu yürütmenin mutlakiyeti demek değildir. (Kaldı ki bu altı yıllık bir maddedir.) Böyle faşizm mi olur? 3/4 çoğunluk şıp diye pazarlıkla kurulabilir. Ortamı gelsin şıp diye kurulur. Ne oldu faşizme? Bu anayasa daha tam olarak veto etme yetkisi vermiyor. Veto ediyor ondan sonra 3/4 çoğunlukla gelirse ağzını açmıyor. Bu nasıl şey? Konuşuyoruz, konuşuyoruz. İmkani yoktur yoldaşlar, alışkanlığın ataletine kapılmamak lazım. Başka türlü komünist partisi yaratılmaz. Hayati bir dönemeçteyiz. Ben bunu ikinci defa söylüyorum. Daha önce de devrimci durum meselesinde aynı durumla karşılaştık. Varlık yokluk meselesidir. Bu partinin yöneticisiyse bunu gerçekten iyi anlamak zorundayız.

Levent Y: İlk başladığımız nokta açıcı, güzel bir nokta. Yoldaşlar gayet güzel anlattılar. Bunun altını bir kez daha çizmek lazım, yoldaşın en son söylediğiyle de bağlayarak. Faşizm karşı devrimse, çıplak bir diktatörlükse, sadece ve sadece güç belirliyorsa kendini sınırlamamak zorundadır. Ve sınırlandırmıyor. Ne zaman ki sınırlandırmak zorunda kalıyor — isteyerek yaptığı bir şey değil,

toplumdaki güçler dengesi nedeniyle — o zaman bu güçlerin, faşizmin çözülme sürecini başlatması olasılığı ortaya çıkıyor. Anayasanın kabulü aslında böyle bir sınırlandırma zorunda kalmasının dönüm noktasıdır. Gayet tabii ki onu yoldaşın söylediği gibi anlamak lazım. Öncesi var sonrası var. Her gelişmenin bir öncesi ve sonrası var. Belli dönüm noktaları var ve anayasa bunun dönüm noktasıdır. Olmayabilirdi. Uygulanmazsa, kağıt üzerinde yazılırsa, hayatta yazılmazsa, o zaman bir dönüm noktası olamaz. Çünkü hayat her şeyi esas olarak belirliyor. Kağıt parçası belirlemiyor. Ama ne zaman ki bu yazılar hayatta uygulanmaya başlıyor, o zaman bunun bir dönüm noktası olarak görülmesi mantıksal olarak zorunludur. Onun için anayasa çıktığı zaman, çözülme başladı demek mümkün değildi. Fakat ne zaman ki, bunun hayata geçmesi başladı o zaman işte bu paylaşımız mutlak erk, bu diktatörlük sulanmaya başladı. Ve kademe kademe, seçimler, partilerin kurulması ve bunun üstüne boyuna taş koyuyor. Bu noktada baktığımız zaman Ragıp yoldaşın söylediği noktaya dönmek lazım. Yani faşizmi doğru anlamak zorundayız.

Ve bu ayrımı yaptığımız zaman herhalde her şey yerli yerine daha kolay oturur. Her türlü gerici rejimi faşizm diye nitelemek yanlışından kurtuluruz. Türkiye'de taa Kemal döneminden beri faşizm vardır gibi bir yanlış gitmeyiz. Çünkü bunu söylemezsek onu da söylemek zorundayız. Örtülü, gizli utangaç faşizm gibi her şey faşizm demek zorunda kalırız. Burjuva demokrasisine de burjuva diktatörlüğü demek doğru ama burjuva demokrasisi faşizm değil? Cevabı çok açık ve basit aslında. Bu noktada bağlarsak herhalde daha kolay kafamız açılır. Bugün Türkiye'deki rejim faşist değildir.

Yusuf Y: Veli yoldaşın dediği gibi örgüt gerçekten yeni politikayla yeni bir hamlenin eşliğinde. İyi kavramamız ve etrafa tüm örgüte bunu çok iyi özümsetmemiz lazım. O açıdan, yoldaşların ne ölçüde özümstedini burda görmek istiyorum.

Ragıp Y: Biz komünist siyasal bir hareketiz. Örgüt kurmaya çalışıyoruz, iktidara gelmek için. Birkaç yönü var bu işin. Ben diyorum ki, bu anayasa meselesinde doğru bir anlayışa varmak için, meseleye birkaç yönden bakmak gerekiyor. Birincisi şunu diyebiliriz: Bizim düşündüğümüz doğru ama şimdi söylemek zararlı. Sussak kârlı olmaz mıyız? Biz her zaman doğruyu söyleriz ama bazen susabiliriz. Acaba böyle bir durum mu var? Siyasal bir hareket olduğumuzu unutup doğrucu davutluk mu yapıyoruz? Hayır, bence mutlaka bu söylediklerimizi yığınların önünde söylememiz gerekiyor. Öbürü, Türkiye hareketinde çok sık görülen kurnazlıktan öteye gitmeyecektir. İkinci adımda ayağımıza dolaşacaktır. Yoldaş açış konuşmasında bence bunu çok güzel söyledi. Biz bu rejime faşist değildir diyor isek, anayasanın çıkıp uygulanmasının başlamasını, tepeyi işaretlememiz gerekiyor. Yoksa, hakikaten soracaklardır: "Yahu kardeşim bu nasıl bir faşist anayasa ki bunun altında oluyor işler?" Onun için "şimdi yanlışlarımızdan söz etmek doğru mudur değil midir?" bir kenara bırakıp, bunu böylece koymak lazımdır.

Gene siyasal taktik açısından bence önemli bir şey var: O da, hakikaten biz gidişin yolunu doğru görüyorsak — ki çözülüyor demekle zaten bunu herkese göstermeye başladık ve hayat da öyle gidiyor ve bu anayasa uygulandığı için de böyle gidiyor — şu durum ortaya çıkacaktır yoldaşlar. Bu yolda adım atıldıkça, faşizm bitti demekten çekinen, çeşitli taktik nedenlerle şimdi söylemeye lim susalım, psikoloji bir düzelsin o zaman söylerize doğru gidenler yavaş yavaş şu noktaya geleceklerdir. Faşizm değil diyemediği için, başlayacak örtülü

faşizm, parlamenter faşizm.... Bu açmazdan kurtulmak o zaman çok daha hicap verici bir şey olmaya başlayacak. Çünkü hayat gözümüzün içine sokmuş olacak. Taktik olarak iki açıdan da bence yanlış. Anayasa konusunda yanlış yaptığımızı söylememek taktik olarak, siyasal bir hareket olarak yanlış olur. Bu konuda söylemek gerekir. İlerde kazanacağımız bir sürü şey açısından bu önemlidir.

Gene siyasal taktik olarak şu açıdan önemli: Burjuvazinin tek bir otorite etrafında tam bir monolitiklik içindeki iktidarı altında yığınların hareketlenişinin ne olacağı konusundaki öngörülerimizle bunun çeşitli tavizlerle dağılmaya başladığı bir ortamda örgütü nasıl çalıştıracağız arasında bir uçurum vardır.

Felsefi açıdan da bence doğrudur. Anayasalar, tarihsel analiz açısından hangi tarihsel dönemlerde ne işlevlerle ortaya çıkmıştır sorusunu sormak bile, anayasanın bu işte nasıl bir tepe olduğunu ve cuntanın neden diğer kesimlere karşı "anayasal bir taviz" vermek zorunda kaldığını bize anlatır. Bu gerçekten tarihsel açıdan anayasanın işleviyle bağlı bir şeydir. Burjuvazinin kendisini kendi arasındaki çelişiklere rağmen tek bir sınıf egemenliği olarak nasıl örgütleyeceği sorusu burada yatıyor. Onun için bu yanlıştan bahsetmesek, bu işi biraz kenarda tutsak gibi bir şey söylemeyiz.

İdeolojik açıdan da bu konuyu böyle söylemek bana çok doğru geliyor. Hakikaten devlet, burjuvazi nasıl yönetir ve bugün örgütsel olarak burjuvazinin bu durumu karşısında neler yapmak gerekir sorularının yanıtını da daha doğru anlayabilmek için bunu doğru görmek gerekiyor. Yoksa bugün burjuvaziye karşı nasıl savaşılacağı sorusunu gerçekten içerikli olarak yanıtlamak çok zor olacaktır.

Fatma Y: Gerçekten, örgütsel olarak bunu bugün söylemenin büyük önemi vardır. Bir de bir şey hatırlatacağım. Yoldaşlar şöyle bir geriye giderlerse, toplantı kararlarımıza doğru, biz, yanılmıyorsam, daha 1982 yılında olanaklar ve tehlikeler artıyor diye bağırmağa başladık. Artan olanak neydi acaba? Neyi görmüştük de bağırmağa başlamıştık? 83 yazında menşevikler faşizm geldi dediler. Tam da faşizmin gitmekte olduğunu gösteren olaylara faşizm geldi dediler. Biz daha çözülmeden bahsetmeden önce yazılarımızda şu fikre sık rastlanıyor. Herkes gider Mersin'e menşevikler gider tersine. Ardından Kasım seçimleri geldi. Ve ondan sonraki yazılara baktığımızda olanaklara vurgu artmıştı. Peki ama neden? Düşünelim hepimizin elbirliği ile aldığımız kararlar bunlar. Kısaca hatırlatmak istediğim şu ki:

Gerçekleri, hayatın dönüşlerini zamanında izlemeye çalışan bir hareketiz. Bazı keskin dönüşleri aynı kesinlikle anında söyleyememiştir. Ama bakmışız görmüşüz ve bu mantık doğrultusunda kararlarımızı almışız. Şimdi gelişmeleri yeniden gözden geçirip dönemeçleri daha net tartışıyoruz ve saptıyoruz. Örgüt bunu yapmazsa geri kalır.

(45 dakikalık kayıt bozuk oldu. Kenan ve Vural yoldaşların konuşma metinleri eksik.)

Yusuf Y: Irkçıdır, sonuna kadar gerici ülkelerdir. Her iki ülke de emperyalist ülkelerdir. Ama bizim yaptığımız faşist tanımına sığmamaktadır. Bu geçmişte tartıştığımız bir konu olduğu için bir şakayı yoldaş ciddiye alması.

Kenan Y: Haydar yoldaşın bir sorusu vardı. Onu cevaplamak istiyorum. Faşist ekonomik programla ilgili soru. Türkiye'de o iki yıllık uygulanan programla ondan bir yıl önceki program aynı program mıdır sorusu.

Aynı programdır. Faşizmin ayrı bir ekonomik programı var demek doğru değildir. Faşizmin ekonomik programı, kapitalizmin o günkü gereksinimleri için bir programdır aslında. O zaman bakacağımız yan, ekonomik program değil, devletin kendisidir. Devlet nasıl bir

devlet?

Vural Y: 1980-82 arasında devlet nasıl bir devletti?

Kenan Y: Faşistti.

Levent Y: Tabii ki 80-82 arasında faşistti. Faşizm korporatifik istiyor tamam, ama onu oturtamadı diye faşizm olmadı demek yanlıştır. Onun için oturtamadı, faşizm kurumsallaşmadı gibi kavramlar yanlış oluyor. Ragıp yoldaşın söylediklerine anayasa konusunda kesin katılıyorum. Veli yoldaş açılıştaki söyledi, bizi getirecek anayasa dedi. Çünkü biçimi belirleyen belgedir ve tartıştığımız da biçimdir.

Anayasa nedir sorusuna da, her yazılı belgeye, işte bu anayasadır diyerek yanıt veremeyiz. O zaman ben üç madde yazdım, her şey, Kenan Evren'in iki dudağı arasındadır, başka kimseye söz hakkı yoktur, buna da anayasa dedim dersek, isteyen istediğini der ama o anayasa olmaz.

Çözülme, demokratikleşme, yıkılma meselesini tam bir yerine oturtmada yarar var. Çünkü demokratikleşmeye çeşitli anlamlar yüklenebilir. Subjektif anlamlar. İnsanların niyeti olarak. Kesinlikle böyle bir niyetlerinin olmadığı çok açık. Fakat demokratikleşme, çözülme, yıkılma burada subjektif niyetlerden kurtularak, objektif anlamı olarak tanımlamamız lazım. Çünkü bir takım haklar bir takım kurallara bağlanmaya başladığı andan itibaren çıplak diktatörlüğe karşı adımlar atılmaya başlanıyor. Gerçekten bugün çözülme sürecine bir demokratikleşme eşlik ediyor ama yanlış yapmayalım. Bu bir seminerde de tartışılmıştı. Bizzat bu rejimin kendisinin demokratikleşmesi bir çelişki olur. Onu birbirinden ayırmamızda yarar var.

Haydar Y: Hitler Weimar anayasanın bir maddesine dayanarak ülkeyi ele geçiriyor ve faşist diktatörlük uyguluyor.

O zaman soru şu: Anayasanın kendi içinde bu madde var. Ülkeye el koymak. Yine anayasaya dayanarak el koyuyor. İkincisi anayasanın tümünün rafa kaldırmıyor. O günkü devleti ilgilendiren, o günkü ortamda çıkarılara ters düşen maddeleri çıkarıyor, yine anayasaya ülkeyi yönetiyor. Yasasız, kuralsız ülke yönetilmişse bir devlet anarşisi söz konusu olur. Yasasız, kuralsız devlet yönetilemez. O zaman devlet diyemeyiz biz buna. Devletin kendisi baskı, şiddet ve o devletin yasalar ve kurallar çerçevesinde yönetilmesi demektir. Faşizm de o anayasanın bir maddesine dayanarak ülkeye el koyuyor.

Bugün 82 anayasasında da aynı kural vardır. (Veli Y: Bütün anayasalarda var.) Demek ki anayasaya dayanarak ülkeye el koyuyor ve tümünün de reddetmiyor. Mesela 61 Anayasası'nın bütün maddelerini reddetmedi ki Kenan Evren. Onlara dayanarak ülkeyi yönetti. Demek ki yasasız ülkeyi yönetmiyor faşizm.

Veli Y: Söylediklerinde doğrular var. Getirdiğin nokta doğru değil. Dünyada en demokratik anayasayı göster, bütün anayasalarda o madde vardır. Şimdi Weimar Anayasası faşist midir? Yasasız devlet mi olur. Tabii ki anarşi olur. Ama ne gibi yasalar bunlar? Ne bileyim, trafik lambası yeşil yanınca geçersin, kırmızı yanınca durursun. Faşizm gelse de olacak, gelmece de olacak. Ev kirası ödemeyeni mahkemeye verirsin. Bunlar olmazsa kaos olur. Bu tür şeyler başka. Proleter devlet bile geldiği zaman bir yanını koruyor, bir yanını atıyor. Hangi yanını atıyor? İşine gelmeyen yanını atıyor. Nereyi ilgilendiriyor bu? Erki ilgilendiriyor. O yüzden tartıştığımız o değil. Tartıştığımız şu: Bir anayasa var, diyor ki: şöyle bir devlet olacak, böyle bir parlamento olacak, böyle bir anayasa mahkemesi olacak, böyle seçimler olacak, partiler kurulabilir vs. Erke yönelik kurumlar getiriyor ve bu kurumlar çalışıyor. Bütün anayasalar, olağanüstü durumda bunlar kenara itilir ve erk yürütmenin altında merkezileştirilir, der. Buna dayanılarak yapılırsa, dememelisin ki, anayasa altında uygulanıyor. Çünkü anayasanın devlet biçimini ilgilendiren

kısmı rafa kaldırılıyor. Anayasanın yürürlükte olmasından kasıt, onun öngördüğü devlet biçiminin yürürlükte olmasıdır. O anlamda söylüyor. Tüm yasalar ve kurallar faşizmde kalker demek için şaşırmış olmak gerekir.

Haydar Y: Tek partiyle ülkenin yönetilmesi konusu. İran örneğini vereceğim. O zaman İran'daki rejime faşist diyebilir miyiz? İran'da Humeyni'nin tek başına diktatörlüğü var. Tek basına yönetiyor. (*Veli Y:* Sovyetler'de tek parti var! Ortada bir de sınıf karakteri denen birşey var!) Yine sosyalist ülkeleri getirirsek orada da tek partinin diktatörlüğü var. (*Veli Y:* Hep demiyor muyuz, proletarya diktatörlüğünün daha demokratik biçimine geçmeleri lazım diye? Özü proletarya diktatörlüğü. Ama tek parti olduğu için faşizm falan değil, başka bir kategori bu.)

Recep Y: Burada temel bir noktada yanlış yapıyor. Çıplak diktatörlüğü yasalarla sınırlamak olanaklı değildir. Temel bir doğru teori var, "yasalarla sınırlı olmayan şiddetin örgütlenmesi". Şimdi bunu yasalarla sınırlamaya çalışmak o temel doğrudan sapmak anlamına gelir. Çıplak diktatörlük varsa orada yasalarla sınırlanmayan birşey vardır.

Veli Y: Ama hırsızlık hâlâ suç, adam öldürme suç. Onlar başka şeyler. Tabii.

Fatma Y: Bu çağda en demokratik ülkelerin anayasalarında bile karşı devrim meşru kılan maddeler var. Bu burjuvazinin anayasallık yeteneğini yitirmekte olduğunu gösteriyor. Faşizmin anayasal olduğunu göstermiyor. Burjuvazinin genel olarak gericileştiğini ve artık anayasalarına en demokratik koşullarda bile en anti-demokratik olasılığa da kapıyı açan maddeler koyduğunu gösteriyor. O bir tutamak sağlıyor. Ondan sonra faşizm hiçbir zaman o anayasa ile sınırlı olamaz. Mantığına ters yoldaşlar.

Vural Y: Yoldasın dediklerine gelirse, 4 soru sordu yoldas 3 soruyu Veli yoldaş sormuştu Dördüncü soruyu eklemesi ve ondan sonra dedikleri, "ne sorguya çekiliyor?" sorusunu getiriyor. Yoldaşın dedikleri, toplumsal destek olursa faşizmdir sonucuna varır. O zaman, anayasa geldikten sonra faşizm geldi demek lazımdır.

Bu iki yıllık dönemde çıkarılabilecek en çok yasayı ve en çok kararı aldı ve bunları alan 5 kişiydi. Bundan daha başka monolitik devlet biçimi olarak ne hayal ediyoruz ki? Ha o zaman geliyor yerleşme meselesindeki yanlış anlayışa. Tıkır tıkır işleyen oturmuş gelişmiş bir mekanizma beklemeye başlıyoruz, ki olabilir de olmayabilir de. Olmaması sorun olmasın. Monolitik devlet biçimi oldu Türkiye'de.

Faşist devletin kuruluşu süreç mi meselesinde bence devrimle karşı devrimi aynı anlamaktan kaynaklanan bir yanlış var. Karşı devrim eski düzeni korumak için yapılan birşey. Devrim, yepyeni bir düzen ve yepyeni bir devlet getiriyor. Şimdi ikisinin yaşayacağı aynı süreç mi? Tabii ki süreç ama akışkanlık var birinde. Öbüründe devleti yıkmaya, baştan sona mülkiyet ilişkilerini değiştirmesiyle kalın çizgiler var, bunda başka bir akışkanlık var. Birinden diğeri çok daha kolay ve çabuk geçme durumu var.

Askeri-faşist ayrımına gelince şöyle bir yanlış orada çıkıyor: Faşizm için toplumsal destekle bağlı bir anlayış geldi mi, tabii ki askeri bir biçim altında geldiğinde, faşizm mi değil mi diye sorguya çekme anlayışı doğar. Dünyada faşist olmayan askeri diktatörlükler de olabilir. Bizim tanımımız gayet net, işlevleriyle, yapacağıyla veriyor. Askeri üniforma altında yapılıyorsa askeri faşist diktatörlük olur. Yapılmıyorsa sivil faşist diktatörlük olur.

İktidar bloku oluşturamadı diyorsun, çok yanlış. Yığınsal destek bulamamış olması başka birşey, iktidar bloku kuramamış olması başka birşey. Çok sayıda "ilericilerimiz" bile Evren'e beyefendi diyordu. İşler değişmeye başlayınca aydınlar dilekçesine imza bastılar. İktidar blokunu bal gibi kurdu. Demirel'i

dahi kuyruğuna taktı. Ne zaman ki işler değişmeye başladı, o zaman iktidar bloku parçalanmaya başladı. Neden başladı? Burjuvazi genel olarak bu düzenine yeterli toplumsal destek alamamıştı. Zaten o da bizim faşizm demek için şartımız değildi! Hatta dedik, toplumsal destek bulamayacak, zayıftı. Al, al, al iyi ama ne kadar alacaksınız? Öyle olunca tabii homurtular başladı. Homurtular başlayınca tabii Demirel'de homurdanmaya başladı vs. İktidar bloku bozuldu.

Almanya'da çalışmanın getirdiği zaaf- lar var. Bu konuları içeren tek bir kitabın piyasada olması var. Ama yoldaş bilincine çıkarırsa çözümler.

Yusuf Y: Galiba unutuyoruz 12 Eylül'le 82 arasında cunta eski devlete paralel ikinci bir devlet kurdu. Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği adı altında. Ulaştırma Bakanlığı vardı, orada ulaştırma komisyonu vardı. İstihbarat örgütü vardı, orada istihbarat komisyonu vardı. İstatistik vardı ayrıca istatistik örgütü vardı. 82'ye gelindiğinde bu eski aygıtla yeni aygıt arasında ciddi sorun çıktı. Demin yoldaş sordu, kendine özgü yapı kurdu mu diye. Bal gibi kurdu. O genel sekreterliğin şemasını karıştırıp çıkarırsak hakikaten yeni bir devlet mekanizması, monolitik bir devlet mekanizması kurduğunu görebiliriz.

Kenan Y: Eski yazılara tekrar bakmak lazım galiba. Biz bir açık kapı bıraktık, korporatiflik meselesiyle ilgili. Faşizm kurumsallaşmayı hedefliyor gibi birşeyler yazıldı. (*Fatma Y:* Amacı olarak) Amacı o da. Sanki bu olmadan faşist olmayacakmış gibi bir anlam taşıyor olabilir.

Ragıp Y: Geldiği gün söyledik. Bunu hedefleyecektik dedik.

Vural Y: Ben en başında, birşeyi söyledim ki hem hazırlıksızlık var. Hem iki gündür yoğun bir tartışma var.

Veli Y: Ama zaten başka birşeyi tartışıyorsun. Sen bu gelen faşizm mi değil miyi tartışıyorsun. Sen başka birşey tartışmıyorsun.

Vural Y: Ben diyorum ki bu benim bir seçimim. Faşizmin çözülme sürecini ve bugün faşizm olmadığını, otoriter bir rejim olduğunu algılamakla birlikte tabii ki bu tartışma kafama geliyor. İnsan istediği tartışmayı istediği noktada sınırlandırır, üç noktayla da, dört noktayla da sınırlandırır. Ama ben diyorum ki yaşamda da bir soru var. Benim kafamda bir soru var. Bu soruyu tartışmak lazım. Şimdi mesele faşizme özgü program değildir, "hele" mi? ekonomik program dersek tabii ki değildir. Onun için ben ekonomik-siyasal program dedim. Onun en güzel göstergesi de, Turgut Ozal denen adam cuntadan sonra da aynı uygulamayı yaptı. Ve kapitalizmden farklı bir öz anlamak gibi birşey yok. Devletin belli parçaları geliyor, iktidara el koyuyor, devletin en temel organlarından biri, ordu gelmiş iktidara el koymuş. Bunun izahında başka birşey yok yani. Devlet aygıtının belli bir parçası geliyor, iktidara el koyuyor. Belli bir sınıfsal özellik taşıyor. Bir de bir program yapıyor. Ekonomik-siyasal programı var. Bu tabii ki ülkenin objektif olarak kapitalizmi sürdürebilmek, kurtarabilmek için yaptığı birşeydir. Niye faşizmle yapmak zorunda? Çünkü öteki koşullarda Türkiye kaldıramıyor burjuva demokrasisini. Onun için yapıyor. Bunda tamamen anlaşılıyor. Şöyle bir örnek de verilebilir. Avrupa'nın birçok yerinde sosyal-demokratlar aynen Turgut Ozal'ın uyguladığı programı uyguluyorlar. Kapitalizm krize geldiği zaman dünyanın her tarafından otoriterlik de artacak. Programatik şeyler de değişecek. Sosyal demokratlar da artık Keynesçi politika izlemiyorlar, hepsi Friedmancı oldular.

Bunların hepsi böyle ama bu emperyalizmin zayıf halkası dediğimiz bir ülke ve belli bir devrimci kabarış var, ülkede devrimci durum var. Bunu bastırmak için faşizm getiriyorlar. İşin bu kadarı çok açık biçimde faşizmin neden geldiğini anlatıyor bize. Eğer bir devlet biçimi diyorsak, her devlet biçimi kendisini

yasal bir çerçeve ile yansıtır. Sonunda bu adamlar kendi tartışılmaz meşruluklarını ürünü olan bazı kağıt parçaları ortaya atıyorlar. Şimdi bazı yoldaşlar diyorlar ki, bunun tarihsel ve siyasal olarak meşruluğunu tartışmak lazım. Şimdi bu monolitiklik ve anayasa tartışması, ikisinin bağlandığı bir nokta var. Şimdi kendi kendime şunu soruyorum. Monolitiklik eşittir tek parti midir? Olmayabilir bence. Çünkü şu olabilir: Faşist devlet resmi ideolojisi ile ister kararname deyin, ister anayasa deyin, ama kağıt parçalarıyla kendisi bir çerçeve çizer. O çerçeve içinde olanlara özgürlük tanır, olmayanlara özgürlük tanımaz. Bu örnekte düşünelim. 82 Anayasasını getirip uygulamaya koydular. Ondan sonra ne yaptılar? 82 Anayasasını uygulayarak bir seçime girdiler. Bu seçimde istedikleri partiyi veto ettiler, istedikleri parti seçime katıldı, ötekiler katılmadı.

Veli Y: Ama istemedikleri bir parti seçildi.

Vural Y: Tamam ben de oraya geleceğim işte. Orada zaten yığın desteği meselesi çok hayati bir özellik kazanıyor. İster faşist olsun, ister başka bir rejim olsun, kalcılığın kalması bu şarta bağlıdır. Bu olmadan hiçbir iktidar kalcılığını sağla yamaz. O halde şöyle bir durum ortaya çıkıyor: 82 seçimlerine girildi. Ana taktik Türkiye'nin eski siyasi yapılanmasının uzantısı olan iki ayrı kanaldan cuntanın altına yığın desteğini getirmektir ve faşizmi bu yoldan uygulamaktır. Bir tanesi CHP'nin devamcısı olan HP, MİT'den doğrudan doğruya liderliği saptanmış biri, ötekisi, eski generallerden oluşan MDP. Eğer bu oyun toplumun gerçek güç, sınıf ilişkileri, iktidar bloğu yığın desteğiyle bütünlenebilseydi, eğer MDP bir faşist parti haline gelebilseydi, bu başka bir gelişme olurdu. Ama ne oldu? Yine başbakanlığın koridorlarından çıkmış olan bir başka parti seçimleri kazandı. Cunta kendi istediği yığın desteğini bu yolla da kazanamamış oldu. Bu şu demektir: Anayasayla uygulanır-uygulanmazlığı meselesinde ben şunu getirdim. Diyorum ki başka türlü gelişseydi uygulanabilirdi. Uygulanamaması birşeyi gösteriyor ki, bu faşist cunta gelmiştir, iki yıl da iktidarda kalmıştır, ama nasıl ki Latin Amerika ülkelerine bir takım askeri diktatörlükler geliyor. Hatta yakından bakarak bunların bir kısmında finans-kapital bal gibi var ama ondan sonra da demokrasiye geçiş programı yapıyorlar diyorlar. Şimdi bu askeri diktatörlük de öbürünü getirmede gerçekten büyük faktör. Ben dedim ki faşizmi belirlerken iki ögesi vardır: Bir, bu söylediğim gerçek güç ilişkileri ve iktidarın sınıf karakteri ve bunun toplumu kendi altında örgütleyebilmesi ve de bunun biçimi tabii ki. Bunun biçimi devlet biçimidir. Ama ben diyorum ki, onun o organlar, şemalar düzeyinde, yani biçimin biçimi diyebileceğimiz düzeyi belirlemiyor bu işi. Buradan da çıkarak diyorum ki, 1982 Anayasası ile bu oyun uygulanabilir. Şimdi geçmişe baktığımız için uygulanamadı. Ama bunun uygulanamamasının nedeni o kağıt parçası değil. Çünkü o kağıt parçasından başkalarının elinde de var. Ve o kağıt parçasının faşist bir uygulamayı geçerli kılan özellikleri var.

Şimdi mesele burjuva anayasalarından örnekler veriliyor. Gayet tabii hepsinde o var. Burjuva diktatörlüğü, özü bu. Yalnız mesela deniyor ki, anayasa yürütmeyi sınırlandırır, doğru. Ama birşey daha yapar. Kişi hak ve özgürlüklerini, temel hak ve özgürlükleri de düzenler. Yani birini sınırlandırırken, ötekilerini de genişletir. Anayasalarda, bir de bu taraf var. Şimdi bizim anayasada polisin, devlet gücünün adam öldürme yetkisi de vardır. Bizim anayasada hiçbir hak ve özgürlük, hiçbir demokratik hak ve özgürlük yok. Şimdi o zaman gelelim işin operatif yönüne. Bana göre işin operatif yanı şu: Şimdi bu tartışmanın öyle bir mantığı var ki, kutular var. Belli mantık bağları var bunların arasında. Yani bugün faşizm

yoktur, diyorsun, ama dün bu anayasa çıktı, bu neydi? Seçimler oldu, bu neydi? Ve diyorum ki ben, benim kafamda bu uzantıyı otomatik olarak, bu neydi? Çünkü şu tam yanıtını bulamıyor. Yani iki yıl, gelen kendi yasal biçimini fiili olarak yaratıyor ama bütün askeri diktatörlükler de yaratıyor. Yaratamayan cunta sonra bir anayasa yapıyor ve biz diyoruz ki faşist anayasa yapmadı, zorunda kaldı tamam. Kendi eliyle oldu sonuç olarak bakarsak. Dün tartıştık, hangi anayasayı getirse geçirecekti. Çok açık birşeydi. (... Y: Ama bunu getirmek zorunda kaldı) Ama işte ben de tam da onu söylüyorum. (*Veli Y:* Parmak ayı gösteriyor, oraya bakmak gerekirken parmağa bakıyoruz gibi geliyor). Ben de diyorum ki niye getirmek zorunda kaldı? Dış nedenler var, iç nedenleri var. İç nedenlerin temeli, işte bu yığın desteği, iktidar bloku vs. (*Veli Y:* Ama ne kadar doğru söylüyorsun burada. Sen yığın desteğini faşist olmaya bir koşul getirmediğin öpüp başıma koyayım. Yığın desteği kazanmazsa yaşayamaz. Kazanamadığı için de yaşamıyor. Ama sen bunu faşist olmaya gerekçe getiriyorsun.) Şöyle bir mantık var. Benim niyetim işi zora kaçmak değil. Bu adam nasıl bir faşist ki, zorunda kaldı, morunda kaldı ama şimdi zorunda kalmanın birtakım tarafları var, geliyor iktidara iki yıl kalıyor, ondan sonra da devletin biçimi olacak belge getiriyor, bu da faşist değil. Ben de diyorum ki, orada mantık ister istemez, soruyu getiriyor. Getiriyor ki, bu adam daha ilk geldiğinde zaten fiili olarak da faşist bir biçimi kurmamış olabilir. Şimdi operatiflik yanı şu. Bugün ve buna benim hiçbir itirazım yok, bu faşist cunta değil. Bu faşizm değil. Bunda anlaşlık. O halde getirip de bunu anayasayla bağlamayalım. Benim önerim bu. Operatif olan da bu. Benim dünden beri de söylediğim bu zaten.

Veli Y: Bu faşizm değil dedin mi mesele bitti. Mesele değil! Ondan sonrası tartışmadır. Örgüt ama dönemeci dönüştür. Çıktığımız zaman ne yapacağımız bellidir. Tamam. Tabii tartışacağız. Çünkü ben oralarda doğru söylediğimize inanıyorum ama o başka mesele. Şimdi bu bilimsel. Hayata bakıyoruz, olgular var. Bunu reddetmiyoruz. Bu niçin böyle oldu diye anlamaya çalışıyoruz. Anlamaya çalışırken adım adım geri gidiyoruz. O noktada, "gelen faşizm miydi?" sorusu da meşrudur. Ama tartışma bugünkü gerçeği değiştirmek için yapılmıyor artık. Tamam, tartışalım. Kalcılık için yığın desteği mecburidir dediğin kesinlikle doğrudur. Türkiye, Almanya değildir, olanakları yoktur, desteği sağlayamayacaktır ve gidecektir kısa zamanda derken onu söyledik. Yani yığın desteğini faşist olmanın belirleyiciliği olarak getirmedik. Şunu da söylüyorsun doğru, ana taktik, demokrasi oyunuyla yığın desteğini kazanmaktır. Tabii. Çünkü hiçbirimiz demedik ki bu cunta demokratik insanlar oldu. Konuşmada da bin defa dendi ki bir oyun olarak başladı. Ama oyunun kuralları yürüdü. Oyun uygulanabilseydi — yaptığın hata orada oluyor — bu anayasa ile faşizm uygulanırdı diyorsun. Hata orada oluyor. İki şeyi, hayatta hepsi birlikte ama metod açısından, anlayabilmek için, analiz için, ayırmak gerekir. Önümüze anayasa diye bir belge göndermişler. Bu nasıl bir devleti öngörüyor diye tartışmak çok meşrudur. Toplumun içinde bulunduğu durumdan ayırarak, uygulanacak mı uygulanmayacak mı sorularını kenara koyarak bu anayasa nasıl devlet kurumları getiriyor? Bu meşrudur ve bu soruyu sormak lazım. Soruyorsun. Bu anayasa faşist bir devleti öngörmüyor. Şimdi söylediğine geliyoruz. Oyunu uygulayabilseydi, bu anayasa ile faşizm uygulanırdı. Bunu böyle koymamak lazım. Şöyle demek lazım. Faşist olmayan bir anayasayı ülke içindeki güçlere ve Avrupa'ya göz boyamak için kabul ettiler. Fakat o anayasayı, içine koydukları küçücük maddeye dayanarak kenara koydular, anayasanın öngördüğü devleti kurmadı-

lar ve faşist bir rejimi sürdürdüler. Yani getirdikleri anayasa yine faşist olmazdı. Anayasanın gösterdiği devleti yok edeceklerdi. Biz o zaman şunu demek zorunda kalırdık. Getirdikleri anayasa faşist bir belge değildir, fakat bir sahtekarlıktır. Monolitiklik sürüyor. İşin önemli tarafı şu ki bu da olmuş değil. Anayasa uygulanıyor. Üç parti de değil, bir sürü parti var, gerçek burjuva partileri var. Sosyal demokrat merkez partisi var, sosyal-demokratların biraz daha sol bir partisi de kurulmak üzere. Ciddi bir kavga var ortada. Bu ne için? Bu adamlar da demokrat olmadı, melek olmadı. Görüyorlar ki ipler elden gidiyor. İplerin elden gitmesi kelleyi sorguya çekiyor. Düşünün. Bu kadar zulüm yapmışlar yarın ne olur bilinmez. Konsolide etmek durumunda kendisini. Yarın asarlarsa Çankaya'da, tabii hiç hoşuna gitmeyecek asılanların. Tabii bugüne kadar aralarında çelişki bulunan sivil faşist güçlerle de zemin yoklaması yapıyorlar. Tabii ki faşist bir parti yaratarak onun eliyle yığın desteğini kazanmak için uğraşacaklar. Çünkü onlar da gayet iyi gördü, neden iki yıl içinde bunlar olmak zorunda kaldı? Çünkü yığın desteğini arkaya alamadı.

Koray Y: Bütün bunlardan şu çıkıyor yoldaş, faşist bir anayasa olamaz.

Rağıp Y: Bu anayasa konusu, bakın nasıl tartışmayı oradan oraya çekiyor. Dün yoktu bu iş, anayasa tartışmasından giderek yığın desteği meselesine geldik. Yığın desteği meselesinden gelmedik, anayasa tartışmasından giderek buraya geldik. Çok basit bir nedenle Yoldaş onu küçümseyerek söyledi ama ben ısrar ediyorum. Anayasa meselesini burjuvazinin bütün evrimiyle birlikte, tarihsel bir eğilim olarak gericileşmesiyle birlikte o siyasal tarihsel çerçevede düşündüğümüz zaman anayasa tartışması luzumsuz bir tartışmadır. Anayasayı o çerçevede düşünmek ise, faşizm kalktı dediğimiz andan itibaren, neleri yapmak zorunda kalacağımızdaki anlayışımız açısından önemli bir göstergidir. Luzumsuz bir kağıt parçasıdır şeklinde anladığımız, işin özü orada değildir, bu tartışmayı aşamayalım diye bir kenara ittiğimiz sürece aynı bugün olduğu gibi yapılması gereken tartışmayı başka yerlere kaydırırız. Çözülme anayasayla başlamış mıdır başlamamış mıdır, faşizm miydi değil miydiye kayıyor.

Yüzüğü samanlığın içinde kaybediyor-sak önünde aramayalım. Anayasa anlayışımızı doğru bir yere koyalım. Bence her belge anayasa değildir.

Vural Y: Bu koyuş, bence anayasanın meşruluğunu keyfiyle bağlamaktadır. Çünkü esas meşruluğun temeli ne, gelin onu tartışalım. İşte bu işin hukuksal yanı var, tamamen de onu konuşuyoruz. Dünyanın hiçbir yerinde eğer devlet en sıfırdan başlamazsa gökten düşmüyor. Hepsinin içinde yaşadığı bir devlet düzeni var ve onun biçimini belgeleyen bir anayasası var. Onu yıkan her devlet gücünün kendisi temelden asli, kurucu bir güç olarak bir kenara itiyor, kendi yasasını koyuyor. Bunun meşruluğuna gayri meşruluğuna bakacak ulvi, ilahi, tepeden bakacak hiçbir güç yoktur. Oradaki gerçek güç ilişkisidir.

Şimdi yoldaşların kullandığı bir terim var. Tarihsel, siyasal. Nedir bu? Tarihsel, siyasal ben kendime göre değerlendiriyorsam, sen anayasayı uygulamıyorsun, gayri meşrusun derim. Ama adam kendi gücüne dayanarak meşruluğunu kabul ettiriyor. Şimdi bu anayasanın maddesi uygulanırsa, faşizm olmaz, veya da anayasalı faşizm olmaz, bence yanlış olur. Anayasalı faşizm de olur. Kalıcı bir devlet erki ister kararname olsun, ister tüzük olsun, ister anayasa olsun, devlet biçiminin yasal düzenlemesini getirir. Meşruluğunu kendi gücüyle getirir. Bunun dışında bir meşruluk tartışması yoktur.

Veli Y: Ama bu "anayasallık" olmaz yoldaş.

Vural Y: Kendine göre olur. Üç tane madde koyuyordur. Bu benim anaya-

samdır, diyordur.

Veli Y: Dünden beri söylüyorum bu sadece tartışmayı yokuşa itiyor. Bu anayasa faşist mi değil mi? Bu anayasa faşizmi öngörüyor mu öngörmüyor mu?

Vural Y: Bu anayasa öyle bir anayasadır ki, bu anayasa lafına tutarlı kalarak.

Veli Y: Ama orada yanlış yapıyorsun. Lafından özünü ayırıyorsun.

Vural Y: Gayet tabii ayırıyorum. Neyse. En azından şunları dikkate almak lazım. Demin söylediğim birşey var. Bu kişisel hak ve özgürlükler anayasa tartışmasının çok önemli bir parçasıdır. Bir defa bunu es geçmemek lazım. İkincisi, özellikle devletin örgütlenişinde...

Veli Y: Bunları söylerken ama bugünkü durumun faşist olmadığını söylüyorsun.

Vural Y: Gayet tabii.

Veli Y: Yani bunlar faşizme eşit değil. Sen şimdi neyi tartışyorsun, biliyor musun? Batı anayasalarından örnekler verdim ya, sanki bizim anayasamız da bu batılı ülkelerin anayasası gibidir demiş gibi, bunun anti-demokratik otoriter yüzünü anlatmaya çalışıyorsun. Buralardaki temayüller, uygulamalar, izin mi veriyor toplum? Bizim anayasa İngiliz anayasası, Fransız anayasası değildir. Karşı devrimin hemen ardından böyle kalkıp oturmuş bir toplumda gelmiş bir anayasadır. Ama düzen faşist değildir ki, sen de bunu kabul ediyorsun. Kişisel hak ve özgürlüklere saldırı olanakları çok genişletilmiştir bu anayasada. Fakat, örgütleri sınırlamanın, korporatiflikle hiçbir ilgisi yok. Bunların hepsi gerici şeylerdir. Hepsi için mücadele edeceğiz. Demokratik bir anayasadır diyen hiç yok, ama faşizm değildir.

Vural Y: Otoriter bir burjuva demokrasisi mi?

Veli Y: Türkiye koşullarında oluşmuş otoriter eğilimli burjuva demokrasisidir. Başka ne olabilir?

Demin birşey söyledin. Gelenin gücü o kağıt parçasında değildir. Meşruluğu kağıt parçasında değil, gücündedir.

Vural Y: Ama, siz tarihsel, siyasal anayasanın gücünü tartışıyorsunuz sabahtan beri.

Veli Y: Öyle birşey tartışmıyoruz.

Rağıp Y: Bir faşist anayasayla çözüldü ha? O zaman kitle destekli klasik anlamıyla faşizm asıl anayasayla geldi demelisin.

Veli Y: Şimdi yoldaş mesele şurada: Bakıyoruz hayata, bir takım olaylar gelişti. Demirel'in mektupları, Avrupa'nın bilmem nesi derken, birden bire faşizmi öngörmeyen, sınırlı, güdük, eskisinden çok daha güdük bir burjuva demokrasisi öngören bir anayasa çıktı. O zaman otomatik olarak düşünmeye başladık. Çok güçlü değil demek ki, bu çıktı. Demek ki gücünü kullanamayacak bir ortam doğdu, ya da gücü zayıfladı. Gayet tabii gücünü sorguya çekiyor bu anayasanın gelişi. Daha hâlâ güçlüdür başka, fakat o güç istediğini yapacak tek güç olmaktan çıktı. Anayasanın bu şekilde gelmesi onu gösteriyor. Bütün Latin Amerika deneyleri bunu gösteriyor. Faşistler eliyle sınırlı, güdük, insan haklarına büyük saldırılar taşıyan bir takım anayasalar getiriliyor. Bunun pazarlığı yapılıyor. Söylediğim birşeyi unutmayalım: Halkın sözcüsü olan bir siyasi parti ortada yokken de, en eğrenci yapılıyor pazarlıkların. Bu çerçevede almak lazım.

Vural Y: Yoldaşlar, tam şu noktaya gelip takılıyor: Şimdi ben ne dedim? Dedim ki, bütün bu maddeler var ve bütün bu maddelerle tutarlı kalarak, faşizmi uygulamaya elverişli olabilirken, bu uygulanmıyor. Ben bugün uygulanıyor demiyorum bak. Orada sen bana diyorsun ki: "Sen bugünkü uygulamaya, gerçek duruma faşist demiyorsun, ama dönüp bu anayasayla faşizm uygulanabilir diyorsun. Bu çelişkilidir." "Bu ikisi arasında çelişki var" diyorsun. Bak, ben de başka bir taraftan gösteriyorum ve o kitle desteği meselesi orada devreye

girişiyor işte. Oradaki gerçek güç ilişkileri meselesi girişiyor. Onun için de ben diyorum ki, bu tartışma, faşizmin çözülme sürecinin tarihini saptama, yahut ta belirleme konusunda esas belirleyici olan, yani hepsinin katkısı var tabii. Ben de onu söyleyeyim şimdi. Vurguyu herkes bir tarafa vuruyor. Çünkü tartışmanın mantığı o. Ben de tam işte onu söylüyorum. Diyorum ki bu anayasayı bu adamlar getirdiler, oraya bir metin çıktı. Ben diyorum ki bu metin kendi başına herşeyden soyutlanıp, ele alınıp, faşist değildi ve bu çözülme sürecini başlattı diye kabul etmeyelim sorunu. Bu anayasayla öteki de olabilir, olmadı şimdi. Onun için onun uygulanamazlığını göstermek gibi bir durumum yok benim. Oldu demiyorum. Ama diyorum, esas çözülme sürecini başlatan, faşist cuntanın demesinin boşa çıkmasıdır.

Veli Y: Bu anayasayla faşizmin uygulanabileceğini göstermiyorsun hâlâ.

Vural Y: Şöyle uygulanabilir. 1. Altı yıllık geçici maddeleri kullanır. (Veli Y: Nedir o maddeler?) Şimdi çok iyi biliyorum. İşin teknik kısmını bilmeden tartışıyorum ben.

Veli Y: O zaman bu kadar şiddetle nasıl iddia ediyorsun, bu anayasa altında faşizm olur diye. Ondan sonra okumadım deyince.

Vural Y: Ama ana fikir getiriyorum yani. Bütün meseleyi onun etrafında döndürüyorum.

Veli Y: Ama ana fikrini kanıtlaman gerekir yoldaşım. İsrar ediyorsun. Diyorsun ki, bu anayasayla faşizm uygulanabilir. Göster nasıl uygulanabilir?

Ancak şöyle uygulanabilir: Anayasanın öngördüğü devleti kenara koyup. Şöyle birşey olabilir mi, söylemedin ama akıl yürütüyorum. Böyle bir anayasa çıktı. Adamlar bir faşist parti kurdu. Bu faşist parti toplumun çoğunluğunun desteğini kazandı. Toplumunu faşistleştirdi. Anayasa işliyor, seçimlere girdi. Seçimlerde aldı. Buraya kadar faşist bir devlet yoktur, faşizm de uygulanmış değildir. Anayasa işliyor ve faşist parti hükümete geliyor. Şimdi bundan sonra düşün, bu anayasa işleyebilir mi? İşlemez yoldaş. O gelen parti eğer faşist bir devlet kuracaksa mutlaka o anayasayı işletmeyecektir.

Fatma Y: Biz de zaten bu anayasa altında faşizm uygulanabilir diye formüle ediyoruz. Ama şöyle: Bu "anayasa altında", birincisi, faşizm anayasayı kaldırarak uygulanabilir. Çünkü kaldırma yetkisi anayasa kendisi veriyor. O birinci ihtimal. Anayasanın uygulanması anlamına gelmiyor, derin anlamıyla. İkinci yolu, dörtte dört çoğunluğu kendi adamıysa. Anayasada siyasi partiler kurulur diyor, ama hayatta tek siyasi parti kurulmuş. Anayasada dörtte üç çoğunluk veto kararını değiştirir diyor. Ama adamın aldığı kararlar dörtte dört çoğunlukla zaten destekleniyor. Yani yoldaşın burada karıştırdığı bir nokta var. Bu anayasa hâlâ faşist anayasa olmaz. Bu anayasa hâlâ bu işleyişleri taşıdığı sürece anayasanın kendisine, başlıbaşına faşist anayasaya diyemeyiz. İkincisi, bu olgu da geçici bir olgudur. Kalıcı olgu olamaz.

Veli Y: İşte mesele kelime oyunlarına takıldı kaldı. Biz anayasanın uygulanmasından onun... öngördüğü devlet kurumlarının varlığını anlıyorsak, bu anayasa faşist değildir. Bir uzlaşma zemini mi aranıyor? Söylediğim çok açık. Olasılıkların hiçbir türlü faşizm altında bu anayasanın uygulandığı anlamına gelmez. Sahtekarlık anlamına gelir sadece. Şimdi adamın yaptığı sahtekarlığı, işte anayasa uygulanıyor diye getirmeyin.

Vural Y: Yoldaş, burjuvazi o sahtekarlığı her zaman yapıyor. 1961 Anayasası varken de ben sana iki yıl önce gösteribilirim ki, bir tanesinde o temel hak ve özgürlüklerin ağızına ediyor, ötekisinde bayağı liberalleşmiş bir dönem. Yani uygulama...

Veli Y: Ama inat ettin. Bu anayasa

gerçekten uygulanacaksa diyorum, faşizm olmaz diyorum.

Haydar Y: Bir ülkede iki tane faşist parti olabilir.

Rağıp Y: Ne zaman olmuş.

Vural Y: Ne zaman olursa olsun. Olabilir mi olamaz mı?

Haydar Y: Ben bir soru daha sormak istiyorum. Faşist diktatörlük kendi anayasasını yapamaz mı? Kendi faşist diktatörlüğünü topluma sunacak, yapamaz mı?

Recep Y: Başka birşey tartışılıyor.

Rağıp Y: O zaman benim ufak bir önerim var: Şu faşizm tanımını baştan ele alın.

Veli Y: Biz siyasi bir partiyiz. Siyasi bir adım atmak istiyoruz. Hayali soruları bir yana koyalım. Olabilir mi olmaz mı? Sorun, 1982 Anayasası faşist mi değil mi? Benim düşüncem, gerçek anlamda faşizmin anayasası olamaz. Ya bir sahtekarlık belgesi yazacaktır ama kullanmayacaktır, ya fiilen hayatta kullanmayacaktır, yahut ta bunu kaldırıp, attım diyecektir. Yahut ta o kadar antipatik birşey yazacaktır ki bu kendini asmakla eşit olacaktır. Tarihsel metodu kullanacaksak, şunu da görmek lazım: Niçin yapılmamış? Bunun da bir anlamı olması lazım.

Vural Y: Niçin biz bugün Almanya'daki, Franko'daki gibi faşizm olmaz diyorsunuz?

Veli Y: Anlamadım. Çünkü yığın desteğini kazanmamaktadır.

Vural Y: Tamam, o zaman bu adamla karşılaştıramazsın. Oraya gelince başka bir ölçüt buraya gelince başka ölçüt olamaz.

Veli Y: Hangi başka ölçüt? Tamamıyla karıştırıyorsun. Hiçbir başka ölçüt yok. O kadar büyük yığın gücüyle, iç savaşa ederek geliyor Franko, buna rağmen son döneme dek çıkartmıyor, çıkartmıyor. Çünkü ya sahtekarlık belgesi olacak, ya kendisini bağlayacak.

Haydar Y: Her diktatörlük özünü şekillerde yansıtabilir. Faşist biçimde de olabilir, burjuva demokrasisi ve onun arkasındaki çeşitli renklerde de olabilir. Bu özün yasalarla topluma yansımaları söz konusudur. Yoksa gerçekten çok kaos ortamı olur. (Veli Y: Olmaz yoldaş. Yasalar var, 80 milyon tane var.) Tamam işte ona da anayasa denebilir. Topluma anayasa olarak sunacak.

Vural Y: Esas tartışılacak noktalar şunlardır: Ben diyorum ki, bu çözülme sürecine, siyasal partiler vs. dediğimiz noktadan devam edip gidelim. Bugünde faşizm yoktur!

Veli Y: Tamam, zaten operatif tartışma budur. Siyasi partilerin kuruluşu gerçekten bir renk değişimi. Fakat bunun olacağını, yani perşembenin geleceğini çarşamba söyledi.

Vural Y: Birşey hatırlatayım mı? Bu cunta gelir gelmez bir takvim ilan etmedi mi? (Veli Y: 1982'de) Döneceğiz dedi. Çok kısa zamanda takvim dedi. Şu tarihte anayasa, şu tarihte seçim. Hepsine uyuyor. (Veli Y: Tabii yoldaş.) Bak ama şimdi burada diyorsun ki, anayasayı kabul etti diyorsun.

Veli Y: Sen de *Kıvılcım*'ın getirdiği eleştiriyi getiriyorsun. Okudun mu onu? Aynen o cümleyle. Kardeşim diyor, bunlar çözümler diyorlar, halbuki cunta nin demokrasi takvimi var. Şimdi sen de onu söylüyorsun. Aynı mantık, yanlış mantık. Türkiye Almanya değil diyoruz. Böyle bir memleket, böyle bir dünyada, böyle bir durumda gelecek de diyecek, fütursuz, ben demokrasiye dönmeyeceğim, ben demokrasiyim diyecek ha. Olabilir mi?

Vural Y: Kelime oyunu gibi gelmesin, şu söylediğinden çıktım, hiç *Kıvılcım* falan da okumadım. Belki doğru söylüyor adam, ne bileyim yani. Benim söylediğim şu... Eğer bu anayasayı getirmenin kendisi bunun bu anlama geldiğini gösteriyorsa, getirmeye çok önceden karar vermiş adam.

Veli Y: Çok önceden karar vermiş

meselesi değil. Ne zaman getireceğiz başka mesele. Ama gelirken, milleti yatıştırabilmek, halkın sokaklara dökülmemesi için, ben gideceğim diyor. Ama ne zaman gidecek?

Pinochet de hatırlarsanız, gelirlenmez söyledi, demokrasiye döneceğini. (Ragıp Y: Yunanlılar) Kaç yıl geçti aradan? Brezilya? Hangi diktatörlük geliyor da, ben demokrasiye dönmeceğim diyor?

Vural Y: Şu nedenle ya da bu nedenle.

Veli Y: Bak şurada anlaştık: Bugün faşizm değil. Önemli bir dönemeç yerel seçimler, önemli bir dönemeç genel seçimler, önemli bir dönemeç partilerin kurulması. Bir adım daha geriye gidelim. Pekı anayasa maddeleri faşist midir değil midir? Sen bu soruyu reddediyorsun, ama böyle bir soru sorulabilir.

Vural Y: İşte burada bir yöntem farklılığı var. Ben bu soruyu reddediyorum.

Veli Y: Ama böyle bir soru sorulabilir. Hele ki biz bu anayasaya faşist demişiz.

Vural Y: Böyle bir soru sorabilmek için anayasalı faşizm olmaz demen lazım.

Veli Y: Hayır, hayır hiç öyle değil. 1982 Anayasası nasıl bir devlet öneriyor? Bak adım adım geriye geliyoruz. Partilerin kurulması önemli bir dönemeç oldu. Ondan bir adım daha geriye, siyasi partiler kanununun çıkması önemli bir dönemeç oldu. Ondan bir adım daha geriye, anayasanın çıkması önemli bir dönemeç oldu. Şimdi orada soruyu soruyoruz. 1982 Anayasası uygulanırsa (Vural Y: Bak bu çok moralist birşey.) Moralist falan değil. Uygulanırsa bu kağıtta yazılanlar, nasıl bir devleti öngörüyor sorusunun yeri yok mu kitapta?

Vural Y: Sen onun kendi kendisiyle tutarlılığını tartışyorsun.

Veli Y: Niçin anlamak istemiyorsun?

Vural Y: İstiyorum. Ama istek meselesi değil ki.

Veli Y: Bir belge önümüze sürmüş. Şunu sormak çok meşru ve çok zorunlu. 1982 Anayasası nasıl bir devleti öngörüyor? Böyle bir sorunun yeri var. Yoksa bu sorunun yanıtı, bugün ülkedeki devletin faşist olup olmadığını doğrudan belirlemiyor. Bir anlamda akademik bir tartışma. Temel soru şu: Bugün devlet faşist mi değil mi?

Vural Y: Bu anayasayla ikisi de uygulanabilir.

Fatma Y: Aslında bak, faşist anayasa demek, devlet biçimini faşist olarak örgütleyen anayasa demektir.

Vural Y: Onu ben demiyorum ama.

Fatma Y: Faşist anayasa demek başka ne demek olur?

Ragıp Y: Anayasa faşist dedikdi, ona bakarsan.

Fatma Y: Ama bir dakika. Faşist anayasa ne demek? Devleti faşist biçimde örgütleyen anayasa demektir. Lamf cimi yok.

Vural Y: Türkiye burjuvazisinin geleceklere, siyasi manevra alışkanlıklarını hepsini işin içine katarak düşünmek lazım. Benim tartışmada eksik bıraktığım bir nokta var. O da bu anayasanın metnin hangi noktaları faşizmin kendi içinde lafına uygun olarak, tutarlılıkla gider. Benim bunu araştırmam lazım. Ama şimdi tam o noktadan çıkarak diyorum ki ben, faşist rejim midir değil midir? Bizim esas tartıştığımız konu bu. Yani çözüldü mü çözüldü mi? Bu tartışmanın içinde anayasanın yeri ne? O sorunun meşruluğu konusunda benim kafamın takıldığı nokta bu.

Ben diyorum ki, bu sorunun esas yanıtı şudur: Bir an için, siz şöyle bir centilmenlik yapın, kabul edin, deyin ki ben maddelerle ispat ettim ki, lafına uygun olarak da anayasa faşizmi uygulanabilir. O zaman ne oluyor? Benim deminden söyledim nokta gelip dayanıyor. Çünkü bu anayasa Fransa anayasası değil, İngiliz anayasası değil. Otoriter olduğunda anlaşıyoruz, çok gerici

olduğunda anlaşıyoruz. İşte bunun bu özellikleri diyorum ben, bunun kendi mantığına tutarlı kalır da bir faşist uygulamayı getirir. Tabii ben böyle deyince, örneğin monolitiklik meselesini biçiminden biraz daha farklı bir yöne doğru götürmüş oluyoruz. Tabii ki onunla bağımlı olarak geliyor yani.

Veli Y: Ama o zaman sen bize, "kanıtlamadığım bir varsayıma dayanarak benim söylediklerimi kabul edin" diyorsun. Olmaz ki. Nasıl kabul edelim? Sen bize göstermedikçe, bu anayasa kenara atılarak, yahut kenarında dolaşarak değil, uygulanarak, bu anayasanın öngördüğü kurumlar hayatta işleyerek faşizm sürer, nasıl kabul edelim? Bunu gösterirsen, ona göre düzeltiriz. Ama göstermedikçe sen bunu bizden nasıl istersin?

Vural Y: Anayasa metnini...

Veli Y: Oku tabii.

Vural Y: Ben birşey daha ekleyeyim de. Şimdi çok tersten, çok ilgisiz bir örnek vereyim. Şimdi biz bir tüzük yaptık değil mi? Öyle bir tüzük yaptık ki, bu tüzükle demokrasi de uygulayabiliriz ama çok merkezietçi...

Veli Y: Demokrasi bu tüzükle uygulanamaz parti içinde yoldaş. İl komitelerinin sınırlı bir demokrasi, onun altında de demokrasi yoktur, diyen bir tüzükle demokrasi uygulanamaz.

Merkez komite, isterse il kongresinde seçilsin, istediği yöneticiyi, istediği görevi değiştirmek yetkisine sahipken demokrasi yapacağız! Nasıl yaparız biliyor musun? O maddeleri uygulamayarak yaparız! O zamanda tüzük uygulamış olmuyoruz.

Vural Y: Bu tüzükle uygulanacak demokrasinin düzeyi arasında fark vardır. Tüzüğün kendisi de bunu yazıyor.

Veli Y: Ancak bu tüzüğü uygulamayarak, demokrasi tam olarak yapılabilir.

Haydar Y: Ama tümünü uygulamayarak değil yoldaş. Birkaç maddesini uygulamayarak.

Veli Y: Ama tüzüğün bugünkü ruhu o maddelerdir. Bu tüzüğü başka tüzüklerden ayıran, erk konusunu ilgilendiren maddeler onlardır çünkü. O maddeleri uygulamadığında da zaten yeni bir tüzük yaratmış olursun.

Vural Y: Şimdi bak biz yeni bir tüzük yaratmaya çalışıyoruz, neden? Bu ne demektir.

Veli Y: Daha merkezi bir tüzük yaratmaya çalışıyoruz.

Vural Y: Bu ne demektir?

Veli Y: Şu demektir ki: Getirdiğimiz tüzüğün merkeziliği de yetmiyorsa hayatın gerçeklerinde.

Vural Y: Ben onu anlatmaya çalışıyorum işte.

Veli Y: Sen şimdi kendi kendini yeniyorsun. Tüzüğümüz, demokrasinin çok sınırlı işlediğini söyleyen, merkezietçi bir tüzüktür. Fakat ilk çıkış döneminin bazı tutarsızlıklarını içinde taşıyor. Bunlar, tüzüğü demokrasi uygulanabilir yapmıyor. Ama merkezietçi işleyişteki etkinliği azaltıyor. Bunlar temizlenecek.

Kenan Y: Bizim tüzükle bir paralellik kurmak gerekirse, bizim şimdi tüzük sınırlı demokratiktir. Hem güdük demokrasinin olduğu, merkezietçi bir tüzük. Yeni çıkacak tüzük daha da sınırlı olacak. Tüzüksüzlük olduğu an, tam merkezietçilik olur. Tüzüğün var olması, yani en sınırlı demokrasinin olduğu bir tüzüğün var olması, yürütmenin yetkisini yine de kısıtlıyor.

Ragıp Y: O kadar güzel anlattı ki Vural yoldaş. Bu maddeleri azaltmak lazım dedi. Adamın elini kolunu bağlıyor dedi.

Levent Y: Kağıt parçası olmadan da anayasa olur. Mesele onun kağıtta yazılı veya olmayan şekilde öngördüğü yapı, biçim nedir? Ve bu biçim hayatta var mıdır yok mudur? Bu iki soru söz konusu oluyor. Bir kere biçim olarak onu gayet güzel ele alabiliriz. Hiçbir yanlışı yoktur.

Öbürü bana çok vulgar bir Marksizm geliyor. Bal gibi düşünülür. Buradan genel bir analize gidersen tabii yanlış olur, sadece bundan. Ama öbür türlü olmadan, ayırmadan bilim olmaz. Analiz demek zaten ayırmak demek. Analitik metod bizzatıhi bu demek. Onun için belgeyi kendi içinde alabilirsin. Almamızı engelleyen bu dünyada hiçbir güç yoktur.

Haydar Y: Bu anayasa altında faşizm uygulanabilir mi, yoksa uygulanamaz mı konusu. Faşizm çözüldü dedik. Bu anayasa ile başlatırsak, hangi kurallar ve hangi çerçeve içinde çözülmeye başladı? Bu anayasanın çerçevesinde çözülmeye başladı. Ha, faşizm var ama çözülmeye başlıyor, bu anayasa ile birlikte. Demek ki, çözüldükçe, yıpransa da ne olursa olsun, bu anayasayla faşizm uygulanabiliyor demek.

Veli Y: Hayır. Anayasa kabul edildikten sonra, anayasanın öngördüğü kuralların, kurumların işlemesi arasında bir zaman süreci geçiyor. Dolayısıyla anayasanın kabulüyle başlatırsak, faşizmin çözülmeye başlamasını, çözümlenip bittiğini değil, çözülmeye başlamasını, doğru birşey yapmış oluruz biz.

Haydar Y: Faşizmin çözülmeye başlamasıyla birlikte, bu anayasanın çerçevesinde devlet biçimi olan faşizm çözülmeye başladı ama gene bu anayasanın çerçevesi içinde, buna dayanarak çözülmeye başlıyor diyoruz değil mi? Şimdi bu süreç ilerlemeye başladığında, çok partililiğin kurulması, seçim yapılması, bu eğer hayata geçmemiş olsa, bu anayasa hayata geçmemiş olsa, faşizmin çözülmeye durdurulabilir. Varolan yönetim devam edebilir. Ama bu anayasanın çerçevesi içinde.

Veli Y: Hayır. Anayasa uygulanmamış olur o zaman.

Haydar Y: Hayır ama yoldaşım. Benim anlayamadığım şu: Bir anayasa, yasalar paketi hazırlanır. Bu yasalardan bir tanesini uygulamamakla anayasasız bir yönetimin var olduğunu savunamayız şimdi, çok yanlış olur.

Veli Y: Haydar, o bir tane madde devletin biçimiyle ilgili. Çünkü partiler, parlamento çalışacak, hükümet seçilecek, seçimler olacak, siyasi hayat yürüyecek. Bütün bunlar ortadan kalkıyorsa o zaman bu anayasa uygulanmıyor demektir. Siz burada tutturup dersiniz ki, bu faşizmi gösterir, o zaman siz faşizme güzel bukete elinizle hediye etmiş olursunuz. Böyle bir zorba, böyle bir namussuz rejime, olağanüstü hal maddesini koydukları için "anayasasal bir rejim" demek tehlikesini taşıyorsunuz. Nasıl bir anayasasal bir rejim olacak faşizm. Olamaz ki. Mesele bir maddesinin uygulanmamış değil, tam tersine o anayasanın gösterdiği bütün devlet kurumlarının işin içine girmesi.

Aslında Vural yoldaşın bir anlamda şanssızlığı var. Çünkü biz Üst Büro'da konuşmanın içindeki görüşleri belirledik. Onun üstüne yazıldı. Yani bizim bir fikir oluşturma sürecimiz geçti. Tartıştık. Kilit noktaları birlikte çıkardık. Yoldaş bunun dışında kalınca, anlıyorum. Ama önemli olan şurada anlaşıyor muyuz? Bu artık faşizm değildir. Bu süreci nereden başlatırız, o ikincil bir sorudur. Bu faşizm midir, değil midir? Ki gelen ana mesaj o. Gelen dönüş o. Bugün artık faşizm yoktur. Mesaj bu. Bu konuda oylamaya geçeyim mi daha tartışmayı sürdürmek istiyor muyuz?

Vural Y: Bugün faşizm yoktur. Bu konuda herhangi bir sorun yok. Yayınlanıp, yayınlanmama meselesi ile ilgili yayınlanıyor. Yalnız benim önerim, bu yayınlanırken, iki noktada düzeltme yapılabilir. Yani açık öneri. Bir tanesi, faşizmin çözümlenme sürecini esas olarak, evveliyile öncesiyle gibi, formülleri de yanına koyarak, ama seçim meselesiyle daha önce getirdiğimiz meseleyle başlatmak. Ve anayasa konusunu da şu şekilde getirmek: Faşist cunta anayasa yaparken, — ben şimdi tam formülünü söyleyemeyeceğim de, fikir olarak şöyle birşey söyleyeceğim. Yani hem dış etkiler, hem

içteki güç dengesi, yığın desteğini kazanmak gibi nedenlerle, yani klasik birşey, ona uygun bir cümle bulmak lazım, getirdiği anayasa belli bir ödünü de içerdi, kendi faşist planından. Ve özellikle seçimlerin gelmesiyle birlikte çözümlenme süreci başladı. Yani benim önerimde şu var: "Anayasa faşist değildir ve oradan başlayarak çözümlenme başlamıştır"ı değiştirsek, bence çok daha iyi olur. Değilse ben görüşümü saklı tutarım, karara uyarım.

Veli Y: Başka öneri var mı?

Levent Y: Faşizm konusuyla ilgili değil, yan bir konuda. Demokratikleşme meselesi. Ama önemli birşey değil.

Vural Y: Benim şöyle bir düşüncem de var: O süreç içinde ben bazı şeyleri de okuyup yazılı olarak da sana iletmeyi düşünüyorum.

Veli Y: Tabii, çok daha iyi olur. Ama şimdi siyasi parti olarak adım atmak durumundayız. Benim önerim de, yayında, geneliyle, konuşmadaki gibi çıkmadır. O zaman iki tane öneri var. Başka bir öneri var. Başka bir öneri yoksa bunları oya sunalım. Yoldaşın önerisi "çözülmeye Kasım 1983'de başlatalım ve anayasa faşist değildir gibi bir tartışma yapmayalım."

Fatma Y: Şunu sormak istiyorum. Konuşmada kafama takılan birkaç cümle olmuştu. Şu anda unuttum bile.

Veli Y: Tabii, eğer vaktin varsa, gel beraber çalışalım.

Fatma Y: Bu konularla ilgili değil benim dediğim. Başka yan şeylerle ilgili.

Vural Y: Yani şöyle bir tartışma yok. Yayınlanır tabii. Hiç. Yayınlanmama meselesi değil. Bir öneri yapıyorum. Burada tartışmada getirildiği için.

Veli Y: Gayet tabii. Ama bu öneriyi dikkate almama istediği var bende. Buradan bir karar çıkartmakta büyük bir yarar var. Böyle bir öneri olmasa bile, buradan bir karar çıkartmakta büyük yarar var. Bir dönemeç alıyoruz. Yalnız başına bırakmayın beni. Benim istediğim de budur. Örgüt olarak bu dönemeci alalım.

Fatma Y: Kendi fikrimi söyleyeceğim. Bir de operatif yararlarını söyleyeceğim ama üçüncü bir öneri sunmak istemiyorum. Ancak iki öneri sahibi anlaşır, o zaman oylanabilir. Yoksa oylanmasını istemiyorum. Benim önerim de Mayıs 1983'de başlatmak. Yani siyasi partilerin kuruluşu. Anayasayla başlatıldığı anda, ister istemez yanlış anlamaya açık oluyor. Ondan sonra kardeşim, "anayasada yazarlar yüzünden değil" izahatını gerektiriyor.

Veli Y: Ama anayasa faşist değildir de diyeceğiz.

Fatma Y: Ha diyeceğiz. Orada kesin kafam açık. Tamamlayayım nedenlerini. Birinci nedeni taktik kolaylık. İkinci nedeni, anayasayla o sürecin başladığını hayatta gösteren ilk önemli olaylardı. Üçüncü nedeni, gene taktik bir neden denebilir. Bütün hareketler, sağlı-sollu hepsi Mayıs ayında birşeylerin olduğunu kendi ağızlarıyla söylediler. Ama bu şeylere doğru ad veremediler.

Veli Y: Gerçekten bir kolaylık sağlıyor. Fakat yine tam bilimsel olmayı da güme götürmemek için şöyle birşey yapsak. Hem bir uzlaşma noktasıdır, anlaşma noktasıdır, hem de yanlış olmayacaktır. Çözülmenin başladığını anlattığım yerlerde vurguyu partilerin kurulması noktasına vursam. Bunun anayasada öngörüldüğünü söyleyerek ama ortaya çıkıp çıkmadığının da bilinmediği bir dönem yaşandı diyerek. Asıl olarak anayasayla başladı ama biz başlayıp başlamayacağımızı bugün söyleyebiliyoruz. O gün ortada başlayıp başlamayacağı belli değildi. Bu şekilde formüle etsek.

Kenan Y: Mayıs'ta açığa vurdu.

Fatma Y: Ondan önce de biz zaten diyemeyizdik.

Levent Y: Kağıt üstünde varlığıyla, hayatta varlığı arasında iki aylık bir zaman var. O zaman içerisinde sadece kağıda bakarak, faşizm çözülmeye başladı demek imkansız birşeydi. Çünkü o

zaman kağıda bakarak konuşuyor olurduk. Sonradan baktığın zaman başlangıç noktası o.

Ayşe Y: Ben de ona katılıyorum. İki tane önemli şey var. Bugün faşizm kalktı, ikincisi, bir çözülme süreci yaşandı. Onun dışındaki konular detay kalır. Ve bence çözülme sürecini tek bir olaya ve tek bir somut şeye bağlarsak, anayasa olsun, seçimler olsun, tartışma biz ne düşünürsek düşünelim o noktaya kayacak. Bunun altında bence çok önemli genel bir takım şeyler var. Bazı yoldaşlar dedi: Faşizm geldiğinden beri, bir çelişki vardı içinde, geldiği günde gideceğiz dedi. Bütün Latin Amerika'daki faşizm öyle geldi. Bir takım genellemeler yapılabilir. Bu çok önemli. Hitler veya Mussolini'ye bakarsak, bunlar, biz gideceğiz demedi. Biz 1000 yıllık emperyalizm kuracağı dedi. Bugün bunlar denemez. Önemli bir değişiklik, bugünkü faşizm çeşitlerini değerlendirirken.

Oylamalar yapıldı.

KARAR 1: Faşist devletin bugün yok olduğuna oybirliğiyle karar verildi. Çözülmenin başlamasının bir süreç olarak altını çizmeye ve partilerin kurulduğu döneme özel bir vurgu vurulmasına oybirliğiyle karar verildi.

KARAR 2: Anayasanın faşistliğini tartışalım tartışmayalım konusunda Vural yoldaşın muhalefet oyuna karşılık geri kalan EK üyeleri tarafından anayasanın faşist olmadığını söylemeye oyçokluğuyla karar verildi.

Veli Y: Esas meselede birlikte oy kullandık. Şimdi yapılması gereken şey çok sıkı hazırlanmaktır. Onun için özellikle önemli örgüt sekreterlerini de toplantıya çağırarak. Dışarıdan baskı gelecek. Buna karşı savunma psikolojisiyle, savunmacı üslemlerle, amayla, fakatla yok. Bütün Avrupa kamuoyunda büyük etki yaratacağına eminim görüşümüzün. İlk başta ayın faşist dediğimizdeki gibi bütün Avrupa kamuoyunda bu sefer buna karşı tepki gelecek. Adım adım ama onları da alacağız. Fakat enerjik bir şekilde çalışmamız lazım. Hayatta yaptığımız ne iş varsa, bu fikirlerle bağlayacağız. Örgütü top gibi dışarıya çıkarabilmek lazım. Yoldaşlarımızın hepsinin bilinç düzeyi, bilgi düzeyi o kadar iyi değildir. Biz örgütü bir anda kavramazsak, bir anda eğitmezsek, o zaman dışarıdan gelecek bozucu etkilere maruz kalacağız. Dalgalanacaklardır. "Ne oldu şimdi, 'kahrolsun faşizm'de diyemiyoruz." Ama bütün bunları başarmadan nasıl komünist partisi olacağız? Özellikle Almanya'nın durumu böyledir. Özellikle Vural yoldaşa büyük görev düşüyor.

Bu dönemde tek kalacağız. Tam istediğimiz. O kadar da güzel getirdi ki hayat. Zaten komünist partisinin alfabetesinde kendini öbür hareketlerden ayırmak diye yazıyor. Şimdi doğru bir zeminde ayırdık hem de. Ama bunun yararlarını örgüte taşımaya bilelim. Yoksa zararları taşır. Öyle bir şey ki bu, ya örgütü bundan zararlı çıkacak, ya yararlı çıkacak. Uzun vadede tabii yararlı çıkacak ama kısa vadede insan da kaybedebiliriz, iyi çalışırsak, saldırının karşısında durursak, çok büyük yararlar çıkarız. İkisinde de vazgeçemeyeceğiz. O zaman her şey size kalıyor.

Vural Y: Bence bu nokta çok önemli. Yaz Taarruzu var, öteki işlerden gelecek basıncın tabanda yaratacağı işler var, bizim yoldaşların kendi kafalarında gelişmiş düşüncelerle bugünkü uyarlamada çekeceği zorluklar var. Çünkü onu da görelim yani, görüşler özellikle aşağıya doğru indikçe, bir kemikleşme süreci yapıyor. Onun için gerçekten örgütlerin başındaki yoldaşların sahasında top. Ama bütün sahada aslında. Onun için işi de birlikte yapmak lazım. Benim önerim yolda da konuştuğumuz, özellikle Almanya için. Yani Üst Büro'dan öteki yoldaşların da gelip, bunu kendim ikna olmadığım için söylemiyorum. öyle değil. Çünkü zaten ana

noktada ikna olmuş durumdayım, öteki nokta ise buradaki tartışmayla biter. Ama bunu da yapmak lazım. Ben eminim. Yoldaşlar, bir de yönetime güven meselesi açısından işin o tarafına bakacaklar. Çeşitli yoldaşların gelmesi önemli bir faktör olacak. Yani yönetimin bu konudaki görüş birliğinin tam yansımaları gerekiyor. Ve de en yetkili ağzılardan, en iyi açıklayabileceklerden açıklanması gerekiyor.

Veli Y: Eşgüdüm Komitesi oybirliğiyle kabul etmiştir diye çıkacak.

Vural Y: Gayet tabii.

Veli Y: O zaman merak etmelerinin gerekçesi olacağını sanmıyorum. İlk başta ben de öyle düşünüyordum. Gelelim, seminer verelim falan, ama bunu bir başka amaçla daha birleştirelim. Şimdi bölgelerde değişiklikler var. Bütün yönetim kadromuzu daha hakiki, doğal lider haline getirebiliriz. Yardıma ihtiyaç olduğunda geliriz. Söyle yapsak daha iyi olur. Bölgelere, bu görüşleri inandırmak yöneticinin sorumluluğudur. Onu yaptığı ölçüde kendisi gerçek liderdir o bölgenin. Bunun yanında biz şunu yapalım. Belli bir plan çizelim. İki gün kalmacasına hafta sonunda, il komitelerini sıra içinde çağıralım. Hep beraber sahahtan akşama iki gün boyunca tartışalım. Büyük bir nitelik sıçraması olsun. Ama ne olsun. Yönetici yoldaşlar gelsin, yine onlar gitsin kendi bölgelerine. O zaman çok daha iyi olur.

Vural Y: Yani il düzeyinde yönetici yoldaşlara ağırlık vermek, değil mi?

Veli Y: Evet. Biz onlarla yapalım. Onlar kendi bölgelerinde yapsınlar.

Metin Y: Faşizm kalktı. Bu yeni görevler yüklüyor. Geçmişten daha değişik görevler. Bu tartışmayı örgütlerin büyük bir çoğunluğu çok çabuk kabul edecektir. Ondan şüphem yok. Görevlerimiz nedir, ne yapacağız şimdi?

Veli Y: O da bence konuşmanın ikinci bölümü. O bölüm biraz güme gitti ama öyle olmamalı. Hepimizin görüşü o. Onları yapmamız lazım. Duygularımı size de nakledebilmek istiyorum. Ben çok sevinçliyim şimdi. Örgüt olarak aynı sevinci duyabiliyorsak çok şeyler yaparız. Önemli bir döneme geçtik. Ve söyleyeceğiz. Buradan, sevinçle, enerjilerle çıkıp gitmek lazım. Öte yanda böyle, aradan yıllar geçecek, göreceksiniz, bugünkü toplantı büyük önem taşımış olacak partinin hayatında.

Fatma Y: Örgütte bu yüzden sorun çıkarsa, şimdiden söyleyeyim. Yönetici yoldaşların o bölgede ayakları üstünde duramamaları nedeniyle çıkmıştır. Hayat bizden yana.

KARAR: Toplantıda alınan kararlar doğrultusunda, örgüt yöneticilerinin hızla örgütlerini çalışmaya sokma kararı oybirliğiyle alındı.

Yusuf Y: Bir de İngilizce, Almanca, Fransızca dillerinde çıkacak broşürün kesin ticari değeri var. Onu iyi değerlendirmesini bilmek lazım.

Vural Y: Broşürün değeri için kesinlikle Çek-Al olarak yayınlamamak lazım.

Veli Y: Oldu, şimdi biraz ara verelim, sonra gündemin öteki maddelerine geçelim.

Üst Büro toplantısı

3.10.1984

Gündem: Faşizmin çözülüşü konusuyla ilgili olarak Vural yoldaşın kafasına takılan soruları görüşmek üzere toplanıldı. Vural Y. görüşlerini bir rapor şeklinde sundu.

Vural Y: Önce konunun getiriliş biçimine değinmek istiyorum. Bizde, hareketimize yön veren politika üretme işini Veli yoldaş yapıyor. Bu doğru — ancak eksik yanları var. Organlarda konu iyice tartışılmadan açıklanıyor. Dolayısıyla bu konuda da tartışılmadan Yoldaş tarafından konuldu.

Vural yoldaş hazırladığı görüşlerini anlatan raporu okudu. Tartışmaya geçildi.

Veli Y: Yoldaş bazı noktaları doğruya, bazıları yanlışla doğru geliştirmiş. Yine de bugün faşist bir devletin varolduğunu söylemiyor. Çözülme süreci hangi noktada başlıyor konusunda farklılıklar var. Günün temel sorununda (faşist devlet var mı yok mu) ve öteki detaylarda ayrılıklar bu denli çokken bu toz duman neden kalkıyor?

Üst Büro olarak, biz kitabın içeriğini önceden tartışmıştık. Ayrıca Levent yoldaş da bu konuda görevli idi. ÜB'nin daha önce bunu tartıştığını bundan evvelki ÜB toplantısında da söyledim. EK'da da söyledim. Şimdi bir daha neden getiriyorsun?

Vural Y: Bunlardan haberim yoktu. Ben de ÜB üyesi değil miyim?

Veli Y: Evet bu sürece sen katılmadın, bunda benim hatam oldu. Ben sana telefon açıp "Vural, hadi aybaşı oldu, gel" demeliydim. Bu yönde benim hatam oldu. Ama, kasıtlı değildir. Bak şuna katılıyorum, o toplantılara katılsaydın, bugün bunlar olmazdı belki de. Öte yanda, senin de hatan vardır. Bizim toplantıların günü, yeri vb. belli. Zaman geldiğinde sen de gelmeliydin. Sorunu büyümeye buradan teorik konulara sıçramaya teorik noktalar bulmaya gitme hiç gerek yoktu. Sorun buralarda. Beni diktatör gibi gösteren bu yan doğru değildir.

Vural Y: Kişi olarak öyle değilsin. Ama organlar organ olarak kendini hissetmelidir. Bu konunun getiriliş biçimi de buna örnektir.

Veli Y: Senle önceden konuşmak tabii ki daha iyi olurdu. Ama EK şart değildi. Parti işleyişi, tüzük açısından buna gerek yoktu. Merkez Komite, ÜB'nin getirdiklerini onaylar veya reddeder. Kendisi toplanmadığı zaman üst organı olan Üst Büro'nun kararları üzerinde yaptırım gücü vardır. Senle konuşmamak, olanaksızlıkların yanında ufak bir hatadır. Hem de bu karşılıklı hatadır.

Vural Y: EK'ı yaşamadaki gerçek yerini oturtmak lazım. EK, fiili yürüten organ değil, yöneten organdır.

Kitaptaki hatalara gelince:

1. Faşizmin dört köşe bir şey olmaması. Bu konuda yazılanların az olmasının getirdiği eksiklikler var.

2. Daha önce söylediklerimiz ile şimdi söylediklerimiz arasında fark var.

Kritik bir dönemdeyiz. Bu dönemde söylediklerimize dikkat edelim, diyorum. Kişisel elbette etkisi olabilir ama alınganlık yapmıyorum.

Veli Y: Eleştirilerinde bir söz söylemiyorum. İyi yere varırsa iyi olur, kötü yere varırsa kötü olur.

Levent Y: İdeolojik-teorik katkılar kim üretiyorsa onun ürünü olur. Ama üzerinde tartışma mutlaka yapılır.

1. Faşizmin varlığı yokluğu önemli konudur. Parti olarak tek ses çıkarılması gereken bir noktadır.

2. Monolitiklik konusu.

Bunlar 2 temel konudur. Bunları bağlamazsak, Almanya'da bunların kavranılmasını sorunlaştırmış oluruz.

Kenan Y: — Vural yoldaşın raporunda hem bugün faşizm yok, hem de faşizm var gibi bir anlayış, ikisi de var.

— Ara dönemi yanlış anlamış. Ara dönem, demokratik özgürlükler için kavgadır. Burjuva demokrasisini istemek mantığını hiç anlayamadım.

— Karar alınmasına rağmen, Almanya örgütünde "kitap gelene kadar tartışmayacağız" şeklindeki düşünceyi savunmak doğru değildir.

Fatma Y: Organların atlanması diye bir şey yoktur. Bu konudaki tek eksiklik Vural yoldaşın katılmamasıdır. Katılsaydı yoldaşın bugünkü tutumu olmayabilirdi.

Bu görüşler, hayatla sıkı sıkıya bağlı konudur. Eğer, Türkiye'deki hayat iyi, takip edilseydi, hemen yerine otururdu.

a. Yoldaş ya çok yanlış, ya da bizi yanlış anlıyor. Örneğin, getirdiği ekono-

mik bağımlılık meselesi. Biz bununla beraber göreceli bağımsızlığını da koyduk.

b. Olasılıkların kitapta sırası yok.

c. Ara dönemi gerçekten yanlış anlamış. Ara dönem kısa süreli bir geçiş dönemidir.

d. Parlamenter faşizm anlayışı, devlet üzerine olan yanlışından kaynaklanıyor.

e. Gelenekselleşmiş devlet ideolojisinin — Atatürk ideolojisinin — resmleştirilmesi meselesini getiriyor yoldaş. O zaman o mantıkla bakacaklarsak, Türkiye her zaman faşistti.

f. Yığın eylemliliği önce düşüncede başlar. Bu da Türkiye'de başlamıştır. Sorun bizim kafamızdadır. Devrimci durum konusu gibi.

Açıkça söyleyeyim, bunlar daha önce yoldaşın kafasında yoktu. Şimdi getirisiyle, acaba bunları niye getiriyor, diye düşünüyorum.

Türkiye'nin ortamı ortada. Kitabın beklenilmesi kararının alınmasını anlamıyorum. Teknik bir sorun olamaz. Yoldaşın iyi niyetinden kuşku yok. İşlerde bir yoluma olabilir.

Yusuf Y: Örgüt işleyişinin bilinç yanı kadar nesnel bir yanı da var. Bazı sorunları, (istisnasız hepimizin farkına vardığı) gidermenin yolu örgütün gelişmesidir. Bu nesnel yanındır. Ben buna kendimi ikna etmesem, emin olun, aranızda sorun kaynağı olurum. Yoldaş, subjektif kararlarla her şeyin çözülebileceğini düşünebilir.

EK sonrası gittiğimiz pub'da EK üyeleri ile EK toplantısının biçimi üzerine Vural yoldaşın yaptığı tartışma beni rahatsız etti. Almanya'da alınan karar ile pub'taki tutumu birleştiriyorum. Yapılan çok yanlıştır. Bizim aramızda rahatlıkla konuştuğumuz şeyler, daha geniş alanlarda, politik yetişkinliği az bir alanda yapılmaması gerekir. Pub'ta, "siz İngiltere'de karar almışsınız" espirisi, "buradakiler, oradakiler" sözleri, yani hava hoş değildi.

Olabilirdi ÜB'nin tam kadro toplanmasına önem verdik. Ama yoldaş, orada aynı bir hava içinde. Gerekli ya da gereksiz, ÜB daha fazla birarada bulunmalıdır.

— Yoldaşın bütün ayrıntıların yanında asıl tartıştığı konu: 12 Eylül faşizm miydi, değil miydi üzerinedir.

— Olasılıkları sıralamada bir politik öngörü vardır. Yoldaş iki sorum var. 1. Yoldaş, en acil olasılık olarak devrimci durumu mu görüyor? 2. Devrimci durum yoksa devrimciliğimize leke mi sürülür?

Ragıp Y: Kişisel etkiler yoldaşın örgüt çalışmasına yansımaları konusunda. Almanya'da örgüt eski, rutin bir iş yapıyor gibi. Yeni bir döneme girerken bir kolları sıvama yok. Kararların alınmış biçimi Vural yoldaşın dediği gibi olmadığı gibi hepimiz de birbirimizi gayet iyi tanıyoruz.

Bu tutum içinde yöneticilik yapılırsa, Almanya örgütünün dağılması beklenmiş olur. Liderin örgütte önemli bir yeri vardır. Örgüt yoldaşın ilk baştaki liderliğini bekliyor. Bu kitap için "gelsinler tartışalım" denemez, denmemeliydi.

Fikirlere gelince: Ben oradayken (Almanya) gelenlerden daha iyiydi. Önceden halkın baskısıyla faşizm yıkılmaz diyordu. Burjuvaziye daha fazla önem veriyordu. Bana, kitabın yoldaş tarafından kavranılması süreci hâlâ işliyor gibi geliyor.

Devletin yanlış anlaşılmasını çok uç noktalara götürüyor. Elbetteki bu dönemde geçen dönemin kırıntıları olacak. Bir bütün olarak bakmayınca buralara kadar gider, her devletin içinde faşisti bulur. Sınıf özü, işlevi, ortaya çıkardığı biçimiyle faşizmi tanımladık. O açıdan, Komintern'in tanımını eksik bulduk. Bir ögesine bakıp yanlış yere varmış değiliz. Başlangıç noktasından ilerliyor.

Kenan Y: Pub'da ben de vardım. Gerçekten hoş olmayan durum vardı.

Veli Y: Yoldaş, EK toplantısında şöyle idi: Türkiye ile daha uyumlu, kendi içinde daha tutarlı ama Türkiye ile

uyumsuzluğu fazladır. Yanlışta ısrar etmek buralara varıyor. Alınan kararlar iyi uygulanmıyor. Buna katılıyorum. ÜB'nin ayda bir tam kadrolu toplantısı kararı kendisi uygulayıcı bir tutum içinde değildir. Bizimki bir hatırlatma hatasıdır.

Bu anayasa faşizmin yasallaşması, kurumsallaşması anayasasıdır diyor. Bu böyle denildikten sonra, faşizmin bugün yok olduğu söylenemez. Yoldaş sonunda mutlaka bugün devlet faşisttir demek zorunda kalacaktır. Yoldaşın nereden gelip nereye gittiği önemlidir.

Yoldaş, "Faşizm, burjuvazi içindeki çelişkiler nedeniyle gider" dedi. Genel hata duruyor. Yığınlar güvenisizlik.

En büyük olasılık devrimci durum değildir. En büyük olasılık bugün açılmış ve ilerlemekte olan olasıhtır.

Ara dönemde burjuva demokrasisi hedefini gösteriyor demek çok yanlıştır. Hedef, demokrasi kavgasıdır dedik.

Metinde olmayan, tartışmalardan çıkan bir nokta var ki, yanlış bu kadar da değil. Sonuçta yoldaş, 12 Eylül'ü tartışıyor. Yoldaş, bu kitabın çıkmasıyla abondone oldu, bir oluşum süreci yaşıyor. Partinin genel çıkarı açısından bunu iyi sonuçlandırmak gerekir. Yoldaş tüzüğü aşıyor.

Seminer vermeme kişisel düşüncelerle örgüt işleyişinin birbirine karıştırıldığını gösteriyor. Görev kararı aşağıya indirilmekte.

İlk ÜB toplantısında tartışmalarda yoldaşın tavrı iyiydi. Ertesi günkü EK toplantısında ise tonu çok farklıydı.

"Faşizm gitti, ne yapacağız?" sorusu için acil hedefleri sıralayan bir ÜB bildirisi çıkartalım. Aslında bu sorunun cevabı kitapta var ama yine de böyle birşey yapmak iyi olur.

Fatma Y: İşin nereden gelip nereye gittiği çok önemli. Vural yoldaş bir gerileme içinde. Altında yanlışta tutarlı olma çabası yatıyor. Geçmiş yazılarımızı karıştırırken gördüm. Yoldaş geçmişiyile de gerileme içinde. Örneğin, anayasanın ilk tartışması sırasında, "Bu anayasa Demirel'in isteklerine cevap veriyor" diyor. Çok güzel birşey bu.

Veli Y: Yoldaş, Almanya'da Ragıp yoldaşla görüşmelerinde, "Bütün görüşmelerimizi gözden geçirmemiz lazım" demiş.

Vural Y: Öyle demedim. Ayrıca sohbetli onlar. Örneğin, ekonomik bunalıma bağlama yayınlarda var. Ben son kitaba katılıyorum.

Levent Y: Tamamen ekonomik program ile belirlenir demedik. Elbette büyük etkileri vardır.

Veli Y: EK'deki tartışma çok anlamsızdı. Çünkü ana konuda (devletin faşist olmadığına) anlaşılırdık. Bugünkü tartışma daha anlamlı ama çok daha yanlıştır.

Levent Y: Bekleyelim demek sakıncalı, ima taşıyor. Mutlaka örgüte etkisi olacak. Söylenen başka, uygulanan başka havası çıkıyor. Niyetleri sorguya çekmiyorum. Objektif sonuç bu.

Vural Y: Anlatmadım herhalde. Toplantıdan savdırgan bir tutumla bu görüşleri savunma kararıyla çıktık. Önce seminer verilecekti, sonra karar değişti, il komiteleri gelsin denildi. Gidip bakınca pasaport vb., sorunları gördüm. Bunun üzerine telefon ettim. Bir tek Köln'de bu sorun yoktu. Bir tek Köln için bu olmasını dedim. Buraya gelince yaparız dedik. Orada yapacaktık. Elbetteki bunda benim kafamın farklı olmasının etkisi vardı.

Gidince ne yaptık: Her tarafta, "Bugün Türkiye'de faşizm yoktur." Bu çok önemlidir. Bunun eğitimlerini kitapta yapacağız" dedim, dikkatleri hep tu tarafa çektim. Seminer için ise sizin gelmenizi bekledim.

Veli Y: Niyetlerinizden kuşku yok ama bu kararları almaya Yöre Komitesinin yetkisi yoktur. Kararı öneri olarak alıp bana iletseydiniz, olurdu.

Vural Y: Sen bana telefon açmasaydın, ben sana telefon açıp söyleyecektim. Almanya'da ben bunu savunacağım.

Gelsin yoldaşlar semineri yapsınlar, ben de katılalım, etraftan zannetmesinler ki ben bir kenara çekildim. Örgütün dönüşü için en iyi olanı yapalım.

Ara dönem, faşizmin güç ilişkilerinin içinde sürdüğü dönemdir. Faşizmin çözülüş dönemi mi diyorsunuz yani?

Veli Y: Almasıkların çok yakın sürdüğü dönemdir.

Fatma Y: 73. sayfayı kitabın bütününden ve öteki yayınlarımızdan ayırıyorsunuz. Kitabın içinde bu yok. Bu dönemde herkes kendi çapında demokrasi kavgası veriyor.

Vural Y: Ben cümleye bakıyorum.

Fatma Y: Öyle yaparsak, Lenin de, Marks da anlaşılır.

Veli Y: Bir siyasetçi kesin olarak inandığını ortaya koyar. Geri kalanını kafasında tartar. O açıdan kafanda tartıştığın konuları EK'ya getirmen yanlıştı. Sen kendin diyorsun, kafanda tartıştığın konular olduğunu. İşte bu yaptığın akademisyenlik oluyor. Dimitrof'un "parlamentar faşizm" getirdiğini söylüyorsunuz. Biz, Dimitrof'un her söylediğini kabul etmiyoruz, ayrıca onun da bunu nasıl bir çerçeve içine koyduğuna bakmalıyız.

Vural Y: Ayrıca en önemli konu da faşizmin çözülmesi değil. Şu anda en önemlisi Yaz Taarruzudur. Onu da yapıyoruz.

Kenan Y: Yoldaş, kendisiyle tartışma içinde. Yoldaş şimdi Almanya'da sekreterliği yaparsa, seminerleri başkası yaparsa ikili bir yönetim ister istemez çıkacaktır. Bence, yoldaş buraya gelsin, Almanya'yı düşünelim.

Fatma Y: Yoldaş, bırak disiplini, siyasal bir hata içinde. EK'da ortaklaşa bir karar aldık. Çözülme olmadığı konusunda anlaşmıştık. Bunu iyi yakalayıp, bununla örgütü ayağa kaldırmak gerekirdi.

Bence senin gerileme şu noktada oldu: Şu sorular bu sorular gelecek diye kafanda kurdukça geriye doğru gittin. Bunlar bizim uzun süredir söylediğimiz şeyler, yeni şeyler değil. Eskisinin mantıksal sonucu. *Asıl önemlisi* bu evvelce söylediklerimize *enerji ile yaklaşım meselesidir.*

Sen üzerimize dışardan ve hatta üyelere gelecek soruların ürküntüsü içindesin. Kendini hazır görmüyorsun. Bugün geldiğin nokta bunu gösteriyor. Faşizm var mıdır, yok mudur, yuvarlıyorsunuz.

Ragıp Y: Faşizm var mı yok mu konusu örgüt için bugün en önemli konu değil demekle, yığınların gerisinde siyaset yapmaya başlıyorsun, daha da kötüsü burjuvazinin de gerisinden başlıyorsun. Niye bu noktaya geldi? Bu da önemlidir. Biz, kararlı, enerjik bir şekilde savunmazsak diğer hareketlerden ne farkımız kalacak?

Yusuf Y: Örgütü, Türkiye'de erke vuran tek örgüt haline getirmek ortak sorumuzdur. Bu işler nasıl olacak? Bu, *hepimizin* tartıştığı konudur. Öte yanda bir gerçeklik var. Bir örgüt var, bir politik işleyiş gidiyor ve örgüt buna uygun *tavır* almak zorunda. Tavır almak zorunda oluşu, hepimizin ortak noktasıdır. Şu andaki durum bunu gösteriyor. Bunun önünü açmak lazım.

Fatma Y: Örgütün en önemli sorunu, bugünkü ortamı değerlendirmektir, bunun tahlilidir. Öyle ki sadece kararlara uymak yetersizdir, bu dönemeci boşluğu döndürmemiz lazım. Formel disiplin de yetersizdir. Enerji, hegemonyanın şahsiyetini getirecektir. Örgüt yöneticisi örgüte aşılayacak, örgüt çevreye. Bu böyle hiyerarşik biçimde gidiyor.

Veli Y: Yoldaş sadece bu konuda değil, genel olarak Marksçı-Leninci ilkelere uzaklaşmış durumda.

Teorik konulara eğilirken iddialı bir tavır içinde oluyor. Aynı şey bu toplantıda da görülüyor. ÜB'deki yoldaşlarının dediklerine kulak asmasına eğilimi içinde. Bunda Almanya ortamının etkisi var. Almanya'da, Abdurrahman Çelebi misali bir durum vardır ve bu yöneticinin kişiliğini bozucu etki yapabiliyor.

Almanya'daki örgütün durumu iyi değildir. Bunu daha önce de konuştuk. En kötü durumdaki örgüt Köln'dür. Yoldaşın etkisi altındadır. Yoldaş, her dönemde böyle yaptı, yine aynı şeyi yapıyor, ama bu sefer daha iddialı. Ben, yoldaştan, ben bu düzeyde örgüt yönetmem, beni bu görevden alın, demesini beklerdim.

Daha önceki dönemelerde de çok tartıştık. Çeşitli nedenlerle kabul ettin ama midene hep taş attın, miden hep taşla doluyor. Hem parti hattını kısa bir ara ile izliyorsun ama hem de bunları hiç affetmiyorsun. Ne var ki öğütmediğin bu taşlardan kendini değil, bizi sorumlu görüyorsun.

Önerim, yoldaş buraya gelsin, kongreyi örgütlesin, hem dilensin hem de planlı-programlı bir tartışma içine girelim. Lenin'in sözüne çok katılıyorum. Parti, kritik dönemelerde örgütün fikirlerine gönülden inanmayan en iyi komünistleri bile aktif görevden almalıdır. Yoldaş bundan alınganlık yapmamalıdır. Kişiye karşı değildir, örgüt içindir.

Fatma Y: Yoldaşa şunu sormak istiyorum: Alınganlık yapmadan yoldaş kendini ÜB yerine koyup böyle bir dönemde ne yapardı, merak ediyorum. Bunu kendisinin açıklamasını isteyeceğim.

Veli yoldaşın dediklerine katılıyorum. Hatta dönemeç olarak Sevinç'in bir yazısını söyleyebilirim. Yazıyı okuduğum zaman tüylerim diken diken olmuştu. Öneriye o açıdan katılıyorum.

Vural Y: İnsan parti yaşamında roller görebilir. Ben sürekli şu uyuyor mu, bu uymuyor mu diye parti için düşünüyorum. Bunu şekillendirsek parti için yararlı olur. Bu, bana örgütün verdiği, özellikle Veli yoldaşın yönetiminin (kalıpcı olmayan) verdiği bir kazanımdır.

Sevinç konusunda ise bir önyargının olduğu kanısındayım. O da bunu fark ediyor.

Almanya'da işler iyi gitmiyor meselesi ise: Bu toplantılarda her zaman Almanya olumsuzundan alındı. Ben objektif olarak şunu söylüyorum. Almanya benim aldığım dönemden beri ilerlemiştir. (Veli Y: Buna herkes katılıyor ama, aması var.) Amasına katılmıyorum, Avrupa'nın diğer örgütleri geliyor demek doğru değildir. Eskisinin altında olan yerler, örneğin Fransa, veya eskisi gibi olan yerler vardır.

Şimdi taarruz var ve iyi gidiyor. Örgütü bırakma konusu: Bırakayım ama buraya kongre hazırlıkları için gelmeyeyim. Bence aynı gerçekle ile bu da olmaz. Almanya'da oturayım, dinleneyim ve kongreye hazırlanayım.

Veli Y: Yoldaşın bu kriz dönemini atlatacağına eminim ama midesine yeni bir taş daha atacak mı? Onu bilemem. Yoldaş iyi bir komünisttir, iyi bir örgütçüdür, düzeyi yüksektir, ama görüşlerimi defalarca belirttiğim için belki tekrar olacak, amaçladığımız düzey bu değildir. Yoldaşın bence zaafı var. Yoldaş bir bölgeye ilk gittiğinde mükemmeldir. Sonra bir geriye kayılış dönemi geliyor. Sonra "kurumsallaşma" geliyor ve örgütü klasik, menşevik parti gibi tutuyor. Çarklar dönüyor, belki toplantılar aksamıyor ama içeriği boşalıyor. Örgütün siyasal hedefi bulanıklaşıyor. Yoldaşın eylemciliği eksik. İlk gittiğinde neden ayaklandırdı? Çünkü öne atılıyor. Sonra işi denetçiliğe kaydırıyor. Devlet gibi parti olursak, kendi egemen stili belki iyi olur. Ama bugün, ilk çalışmaya başladığı hırslı iyidir.

Niçin Almanya yöneticiliğini bırakma konusunu önce sen getirmiyorsun?

Vural Y: Önce siz dediniz, yoksa ben de düşünüyorum.

Veli Y: Peki o zaman. İngiltere'ye gelmem önerisini getirirsen çok büyük yanlış yapmış oluyorsun. Buraya gelmekten niye kaçmıyorsun? Üstelik daha önemli bir görev alıyorsun. Sen en başta Üst Büro üyesin. Sana güvenimiz var. Yöre komitesi sekreterliği, ÜB üyesi için ek bir iştir. "Dinleneyim ve hazırlan-

yım" ne demek? Bütün ÜB üyeleri harıl harıl çalışırken sen görevsizliği seçiyorsun. Partinin disiplininden kaçınmak istiyorsun. Bu ne anlama gelir? Bunu açıkla lütfen.

Yusuf Y: Burada bir çelişki var yoldaş. Hem ÜB ile ilişkilerin az olmasından yakınıyorsun, sizinle tartışmak istiyorum diyorsun, hem de buraya gel denince, yok olmaz. Almanya'da oturayım diyorsun.

Vural Y: Ayrıca tatil yapmak biraz dinlenmek istiyorum. Yıllardır tatil yapmadım. Yıllardır sürekli oradan oraya taşınmak da sıkı artık. Kongreyi bekleyelim, yerim belli olsun, ordan sonra bir yere giderim.

Fatma Y: Gerçekten çelişkili bir durum var. Görevsiz bir ÜB üyesi! Ayrıca taşınma meselesini getiriyorsun. Ben her hafta Londra'ya taşınıyorum. Gerekirse taşınılır elbette.

Levent Y: Bunları önceden mi düşündün, şimdi mi söylüyorsun?

Vural Y: Almanya'daki görevden ayrılmayı düşünmüştüm, öbürü yeni.

Levent Y: Böyle işlevsiz olur. Çelişkili durumu ortadan kaldırmak lazım. Tatilden sonra niye Almanya'da kalacaksın ki? Sağduyu açısından doğru değil.

Vural yoldaşın Almanya Yöre komitesi sekreterliğini bırakması için oylama yapıldı.

KARAR: 1. Vural yoldaşın Almanya Yöre komitesi sekreterliğini bırakması oybirliğiyle kabul edildi.

Vural yoldaşın Almanya'dan ayrılmasının oylaması yapıldı.

KARAR: Almanya'daki örgütün işleyiş nedenleri yüzünden Vural yoldaşın Almanya'dan alınması ÜB'deki yoldaşlar tarafından kabul edildi. Vural yoldaş Almanya'dan alınmasının örgüte zararlı olacağına söyleyerek olumsuz oy kullandı.

KARAR: Sevinç yoldaşın Köln sekreterliğinden alınması kararı oybirliğiyle alındı.

Veli Y: Yoldaş, hangi nedenlerle olursa olsun İngiltere'ye gelmek istemiyor disiplini dayatmak çok kolay ama bence ÜB bu esnekliği gösterebilir. Belli ki yoldaş bu süreç içinde hangi yoldan gideceğini kararlaştıracak. Almanya dışında bir yerde istiyorsa kalsın.

ÜB'deki öteki yoldaşlar hem burada boşalan görev için ihtiyaç olduğunu, hem İngiltere'ye gelmesinin yoldaş açısından da iyi olacağını söylediler.

Vural Y: Gelmeme doğru mu olur, bitem. Önerim: Tatil yapayım, pasaportu ayarlayayım. Sonra gelip konuşalım.

Yusuf Y: Bizim önerimiz bunu dışılamıyor. Bu süreç içinde yapması gerekenleri yapıp öyle gelecek.

Fatma Y: Orada kalman, ne senin çıkarınıdır, ne partinin çıkarınıdır. O açıdan sana rağmen, zorla güzellik olmaz ama doğru karar alalım derim ben.

Veli Y: Yoldaşların dediklerine ben de katılıyorum. Ama Vural öyle istiyorsa, ona bu şans tanıyalım diyorum.

KARAR: Vural yoldaş, pasaport işini bitirdikten, tatilini yaptıktan sonra gelip görüşecek.

KARAR: Vural yoldaş, yöre komitesi görevinden başka göreve gittiğini Fransa'ya gideceği zaman duyuracak. Ondarı önce duyurmayacak.

KARAR: Levent yoldaş, Almanya'ya iki hafta sonra yöre sekreteri olarak gidecek.

KARAR: Yalçın yoldaş, Köln'e sekreter olarak gidecek.

KARAR: Politik kampanyalar için bir istem listesi hazırlama ve ÜB'ye getirme görevi Veli yoldaşa verildi.